

g

Grænsen

Magasinet om mindretal,
sprog og kultur

Nr. 2
April 2025

Tema:
Anden
Verdenskrig
80 år efter besættelse
og befrielse nord
og syd for grænsen

Den frisiske
sangerinde
20 år med folkBALTICA Festival

GRÆNSEFORENINGEN

VOR SALZ

Foto: Alexander Leicht/Rygaard/Grænseforeningen

06 Ægteparret Bente og Peter Hillebrecht fra Flensborg var børn under Anden Verdenskrig. De er for unge til at huske besættelsen, men de oplevede den 4. maj vidt forskelligt. Hun var hos familie på Sjælland. Han var i Sporskifte i Flensborg.

Foto: Alexander Leicht/Rygaard/Grænseforeningen

28 Danske og tyske museer samarbejder om undervisningsmateriale om vikingetiden.

Foto: Ard Jongisma/folkBALTICA

38 Musikfestivalen folkBALTICA spiller nu på 20. år på begge sider af grænsen. Frisike Keike Faltings optræder sammen med Fiolministeriet.

Foto: Alexander Leicht Rygaard/Grænseforeningen

48 Et skib på rette kurs. Interview med generalsekretær Thomas Rathlev Henriksen, som er den ny kaptajn på broen i Grænseforeningen.

- 04 Nyt fra grænselandet
- 05 Leder: Lad os vove mere demokrati
- 06 Tema: Anden Verdenskrig
- 23 De bliver glade, når jeg taler dansk
- 28 Skoleelever skal opleve vikinger på tværs af grænsen
- 32 Mere end en festival
- 38 Den frisike sangerinde
- 44 Operaen
- 48 Grænseforeningen er et skib på rette kurs
- 52 Stadig aktiv for Sydslesvig
- 56 Nyt fra lokalforeningerne
- 60 Jens A. Christiansen stopper

Foto: Walter Turnowsky/Bund Deutscher Nordschleswiger

I 2021 poserede Team Grænmland foran Christiansborg, inden turen gik til Berlin.

Team Grænmland indtager landevejene til september

Der var stor succes med et lignende projekt i 2021. Så i anledning af det danske EU-formandskab i andet halvår af 2025 stiller det tyske mindretal i Danmark og det danske mindretal i Tyskland igen med et Team Grænmland. Det er et cykelhold, som i september begiver sig ud på en spændende tur på racercykel fra Padborg til Europa-Parlamentet i Bruxelles. Team Grænmland er et initiativ, der samler cyklister fra de to mindretal og fra de to flertalsbefolkninger syd og nord for grænsen. Der søges 30 racercyklister og 10 personer til serviceteamet, interesserede kan henvende sig til Uwe Jessen, Bund Deutscher Nordschleswiger.

SSW stemte for forfatningsændring

Stefan Seidler fra det danske og frisiske mindretals parti, Sydslesvigsk Vælgerforening (SSW), stemte for en ændring af den tyske forfatning, som gør det muligt for Tyskland at optage mere gæld. Forfatningsændringen, krævede to tredjedele flertal. De Grønne, de konservative partier CDU og CSU, SPD (socialdemokraterne) og altså SSW stemte for. Også Tysklands andet kammer, Forbundsrådet, som sammensættes af forbundslandene, stemte for. Dermed er vejen banet for enorme investeringer inden for forsvar, infrastruktur, miljø og klima. Ændringen blev vedtaget, før den nyvalgte forbundsdag trådte sammen. I den ny forbundsdag ville der ikke være flertal for ændringer, men nu har den kommende kansler Friedrich Merz (CDU) midler til en reformpolitik, selvom han egentlig gik til valg på at bevare den såkaldte gældsbremse.

Museum Sønderjylland har fået ny formand

Sognepræst Mette Bock er ny formand for Museum Sønderjylland. Hun var i 2014-16 formand for Grænseforeningen, hvorefter hun blev kultur- og kirkeminister i Lars Løkke Rasmussens regering frem til 2019. Mette Bock afløser Simon Møberg Torp, dekan for Det Humanistiske Fakultet ved Syddansk Universitet. Ved årsskiftet fratrådte han som formand for Museum Sønderjylland efter at være blevet udnævnt til formand for statens nye museumsnavn af kulturminister Jakob Engel-Schmidt (M).

Lad os vove mere demokrati

Leder

Af Mirco Reimer-Elster Formand for Grænseforeningen

I denne udgave af magasinet Grænsen kan man både læse interviews med Grænseforeningens nye generalsekretær, Thomas Rathlev Henriksen, og med formanden for Grænseforeningens lokalforening i Sønderborg, Anna-Louise Holste.

Thomas og Anna-Louise kunne ikke være mere forskellige. Han arbejder i hovedstadsområdet, mens hun bruger sine kræfter i Sønderjylland. Hun bor i Padborg, mens han bor i Vanløse. Han er mand, hun er kvinde. Sådan kunne jeg fortsætte, men min pointe er nu ret banal: Man kan vælge at se på forskellene mellem Thomas og Anna-Louise eller på lighederne. Jeg har valgt at gøre sidstnævnte.

Dét, som Thomas og Anna-Louise har tilfælles, er en fælles passion for Grænseforeningens virke. Et virke, der bygger på fællesskab, frivillighed og foreningsdemokrati. Folkeoplysningens pendant til Rip, Rap og Rup så at sige.

På det seneste lokalforeningsmøde den 1. marts i Middelfart kunne Grænseforeningen melde udsolgt. Mere end 100 medlemmer fra hele landet mødtes denne lørdag for at drøfte hovedbestyrelsens udkast til en ny strategi, blev klogere på frivillighed takket været et inspirerende oplæg fra DGI, og vigtigst af alt nød vi hinandens selskab.

Lokalforeningsmødet var en stor succes, men det gav også anledning til spørgsmål: kan det virkelig være rigtigt, at et lokalforeningsmøde kan blive udsolgt?

Da jeg fik den besked, kom jeg til at tænke på en rockkoncert. I min fantasi så jeg Grænseforeningen som en slags folkeoplysende pendant til The Minds

of 99, der sidste år spillede tre udsolgte koncerter i Parken.

Men jeg tænkte også, at det var et forkert signal at sende i en medlemsbaseret forening, at lokalforeningsmøder kunne blive udsolgt, selvom ikke alle lokalforeninger var repræsenteret, ligesom det ikke var samtlige af foreningens medlemmer, der var blevet inviteret.

Derfor har vi besluttet, at vi fremadrettet inviterer alle medlemmer af Grænseforeningen til lokalforeningsmøderne. Fordi fællesskab og samhørighed går hånd i hånd, uanset om man sidder i København, Sønderborg eller et helt tredje sted.

Apropos samhørighed, så nærmer Grænseforeningens Sendemandsmøde sig med hastige skridt. Derfor vil jeg gerne minde om, at den 12. april er sidste frist for at indstille kandidater til hovedbestyrelsen.

Som jeg også sagde på lokalforeningsmødet, så skal denne påmindelse ikke ses som et mistillidsvotum mod mine kære kolleger i hovedbestyrelsen. Det er snarere en opfordring til at udnytte foreningsdemokratiets muligheder.

I mine øjne er det ikke et sundhedstegn i en medlemsbaseret forening, hvis kampvalg er undtagelsen. I min bog burde det være en selvfølgelighed. Med andre ord er man ikke krakilsk, hvis man stiller op til bestyrelsen, uanset om det er i en lokalforening eller hovedbestyrelsen. Tværtimod er det sund fornuft. Jo flere, der har lyst til at engagere sig frivilligt i fællesskabet og benytte sig af foreningsdemokratiet, jo bedre.

Eller som den vesttyske forbundskansler Willy Brandt så fint formulerede det i 1969:

“Lad os vove mere demokrati.”

God læselyst!

Tema: Anden Verdenskrig

Fem forfærdelige år

Den 9. april for 85 år siden blev Danmark besat af Tyskland. Den 4. maj for 80 år siden kapitulerede de tyske tropper, og Danmark var befriet. Magasinet Grænsen sætter fokus på krigen i grænselandet

Den 9. april for 85 år siden gik tyske tropper over den danske grænse. I Danmark så vi ind i fem år, hvor vi var besat af det nazistiske Tyskland. Den 4. maj for 80 år siden kapitulerede de tyske tropper.

De to skelsættende begivenheder, de fem år under besættelsen og tiden derefter, blev oplevet forskelligt af de mennesker, der levede dengang, og af de eksperter og interesserede, der har beskæftiget sig med det siden.

Det gjorde især en forskel, om man var i Danmark eller i Tyskland. Nogle medlemmer af det danske mindretal i Sydslesvig var i særlig grad ramt af skæbnen. Selv om de var danske, boede de i Tyskland og var tyske statsborgere. Derfor blev de indkaldt til militærtjeneste, og nogle af dem blev en del af besættelsesmagten i deres moderland, Danmark.

Her ses tyske soldater på vej hjem til Tyskland efter kapitulationen den 4. maj. Både Besættelsen og Befrielsen blev oplevet forskelligt i Sydslesvig og i Danmark. Også soldater fra det danske mindretal blev en del af besættelsesmagten i deres eget moderland, da Tyskland besatte Danmark den 9. april.

Foto: Hakon Nielsen/Ritzau Scanpix.

Fedekalven og nødhjælps- pakkerne

Der var stor forskel på, hvordan Befrielsen blev oplevet i Danmark og i Tyskland. Besættelsen var bare en tragedie

I april 1940 var Gertrud Jochimsen syv år gammel. Hun er født i maj 1932. Barndommen var som for så mange andre i Flensborg præget af fattigdom. "Vi legede jo på gaden. Det kunne man dengang. Der kom næsten ingen biler. Vi legede på havnen. Når der kom et skib, susede vi derned med vores sække. De havde stenkul. Jeg var med til at stjæle kul, og jeg skammer mig ikke engang". Hun husker datoen den 27. august 1939. Den dag blev hendes far ind-

kaldt til tysk krigstjeneste. Hendes far var dansk, og hendes mor var tysk fra Sudeterlandet, et område i Tjekkiet, hvor der boede et tysk mindretal. Men det danske holdt hun fast i, selv om hendes skolegang begyndte i det tyske skolesystem. Det gjorde hun især takket være sin danske gudmor. Hende var hun hos den 9. april. Det er selvfølgelig en dag, der er printet ind i Danmarkshistorien på en måde, så vi alle husker det. Men Gertrud Jochimsens gudmor havde fødselsdag den dag.

Af Poul Struve Nielsen

Gertrud Jochimsen er født i 1932. Hun voksede op i Flensborg og husker, hvordan både besættelsen og befrielsen oplevedes i det danske mindretal. Hun oplevede blandt at gå i tysk skole under krigen.

“Hun var helt fra den. Hun ville ikke fejre sin fødselsdag mere. Hun kom fra et dansk hjem på Als. Hun var så forfærdeligt ked af det. Det kan jeg huske, når jeg tænker tilbage”, siger hun.

Fra Gertrud Jochimsens stue kan hun se flagstangen, som hører til den danske Mårkær Daginstitution, hvor hun var leder fra 1970 til 1996. Hun bor stadig på børnehavens grund.

“Jeg smuglede Dannebrog til Flensborg lige efter krigen, men i dag må vi jo godt flage. Det er så dejligt at se, når det store flag kommer op dernede. Det var grev Ingolf, der indviede det”, fortæller hun.

Det var ikke så gode tider for danskheden i Sydslesvig i hendes barndom. Økonomisk krise havde ført til stor arbejdsløshed og fattigdom. Ifølge Grænseforeningens Leksikon var Sydslesvig meget hårdt ramt af krisen. Ved valget i 1932 stemte langt over halvdelen af valgstederne i den vestlige del af Sydslesvig på Nazistpartiet. I hele Slesvig-Holsten støttede næsten halvdelen – 45,8 procent – Hitler. Det var en af de regioner i Tyskland, hvor nazistpartiet stod stærkest inden magtovertagelsen i 1933.

Mindretal mod nazisme

Kun i Flensborg kunne de øvrige partier mønstre et flertal mod NSDAP. Mens det i dag står stærkt i hele Sydslesvig, var det danske mindretal dengang mest i Flensborg. I mindretallet var der ikke tilslutning til nazismen.

“Da slet ikke, når vi når op i slutningen af 30'erne og i krigen. Vi har under en håndfuld eksempler på nogle, der har været i Hitlerjugend. Men det er meget få. En god del af dem, der tilhørte mindretallet, kom med fra en arbejderbaggrund og var nærmere socialdemokrater og kommunister”, fortæller Mogens Rostgaard Nissen, som er leder af forskningsafdelingen på Dansk Centralbibliotek for Sydslesvig. ➡➡

Han bekræfter også Gertrud Jochimsens oplevelse af den 9. april.

“Ud fra de få kilder vi har om det, har den 9. april været en frygtelig dag for mindretallet. Det, man har oplevet gennem mange år, kom nu også til Danmark, så nu befandt moderlandet sig også i en dårlig situation. Mindretallet var ikke stort dengang. Der var en tæt forbindelse til Danmark, og mange har gået i skole, haft arbejde eller familie i Danmark. Alle oplevede 9. april som en frygtelig dag”, siger Mogens Rostgaard Nissen.

Fordi hun gik i en tysk skole, måtte Gertrud Jochimsen mere end børn, der gik i en dansk skole, leve med nazismen.

“Jeg var nødt til at være med i Bund Deutscher Mädel (pigernes Hitlerjugend, red.). Næsten alle i klassen var med, men jeg blev syg, hver gang der var møde. I den tyske skole i Flensborg var lederen meget nazistisk. Da vi marcherede i skolegården, lagde jeg min hånd på skuldrene af hende foran i stedet for at løfte den til en nazihilsen. Jeg fik et slag over armen”, fortæller hun.

Mindretallets store tragedie

Også dansksindede mænd var værnepligtige og mistede livet ved fronten, og hverdagen i Tyskland var barsk. Men en virkelig og særlig tragisk hændelse ramte det danske mindretal i Flensborg under krigen, da 15 danske småbørn, som gik i børnehaven Ingridhjemmet i Batterigade, og to voksne ledere i børnehaven døde under et bombeangreb i Flensborg den 19. maj 1943.

Forældrene og mindretallet takkede nej til kommunens tilbud om en officiel begravelse. Der skulle ikke heiles ved begravelsen.

“Det var vores distrikt. Jeg skulle have været i den børnehaven”, fortæller Bente Hillebrecht, som er født i 1940 i Flensborg, hvor begge hendes forældre var lærere på den danske Duborg-Skolen. Hendes far blev dog indkaldt til tysk militærtjeneste. Det gjorde alle de mandlige, danske skolelærere. Så hendes mor var alene med hende, og derfor kom hun i børnehaven ved Tivoli-skolen, for den lå på vejen mellem hjemmet og Duborg-Skolen.

Straks efter bombardementet tog moren Bente Hillebrecht med på cyklen og afleverede hende hos noget familie i Gråsten, og derfra kom hun videre til en onkel i Randers, hvor hun var til 1944.

Så hentede hendes mor hende med til sit barndomshjem på Sjælland, en gård i nærheden af Fuglebjerg. Her var hun gammel nok til at huske lidt fra den 4. maj 1945.

Det er i øvrigt en pudsig detalje, at mens hendes far var tysk soldat og udstationeret i Norge, så var hendes onkel i familien, hun havde boet hos i Randers, efter at være flygtet blevet engelsk soldat. Og hendes onkel på Sjælland? Han var dansk frihedskæmper!

“Jeg boede på min morfars gård, Petersdal, i Hyllinge indtil 1946. Den 4. maj 1945 var der fest på gården. Da blev fedekalven slagtet, og morbror Poul var væk et par dage. Han var frihedskæmper. Men der var min morfar, morbror Pouls kone, hans bror og min mor,” fortæller Bente Hillebrecht,

“Det var vores distrikt. Jeg skulle have været i den børnehaven.”

Bente Hillebrecht om tragedien, da 15 danske børnehavebørn i Flensborg og to voksne i Ingridhjemmet i Batterigade mistede livet den 19. maj 1945

Foto: Alexander Leicht/Rygard/Grænsesforeningen

mens hun sidder side om side med sin mand Peter i sofaen i hjemmet i Harreslev.

Nødhjælpsspakker delt ud

De er begge fra 1940 og mødtes i den danske skole nogle år efter krigen. Men i 1945 var Peter Hillebrechts familie endnu ikke en del af det danske mindretal. Så han oplevede som tysk dreng i Sporskifte ved Flensborg dagen på en noget anden måde. Der blev ikke slagtet nogen fedekalv.

“Den 4. maj fik vi at vide, at Tyskland havde kapitulert. Der var tyske soldater, som havde åbnet nogle nødhjælpsspakker. Det var nødhjælpsrationer, som soldaterne havde stjålet og gemt. Det blev delt ud til befolkningen”, fortæller han.

Peter Hillebrecht havde seks søskende. Hans far var ansat ved banen som portør. Derfor var han ikke indkaldt. Det var også derfor, familien boede i Sporskifte, eller Flensburg Weiche, som det hedder på tysk. Der lå også en koncentrationslejr i Sporskifte.

“Der var luftalarm, så vi var på vej ned til naboens

kælder. Hele huset rystede. De ramte koncentrationslejren, hvor der var russiske og polske krigsfanger. De blev pisket ud til arbejde”, fortæller han.

Selvom Peter Hillebrechts far ikke var soldat og ikke var ved fronten, var han mærket af krigen. Der var ting, han ikke talte om.

“Jeg tror, han havde oplevet noget med toget med kz-fanger, som holdt ved Sporskifte”, fortæller han. Igen en frygtelig hændelse i Flensborg. En dag mod slutningen af krigen holdt et tog ved Sporskifte med godsvogne fyldt med levende og døde fanger fra koncentrationslejre. Senere kørte toget frem til havneområdet i Flensborg. Ingen måtte komme i nærheden af toget, som blev kørt tilbage til Sporskifte, inden det forsvandt.

Traumatiske oplevelser

Det har efterfølgende også præget de familier, hvor fædrene var med i krigen. Både under krigen og efter. Således beskriver Mogens Rostgaard Nissen brevudvekslingerne mellem kvinder fra mindretallet og mændene ved fronten:

“Du kan nærmest skære i deres angst for, hvad der ville ske med deres kærester og mænd ved fronten. Efter kapituleringen har vi ikke så mange breve. Men det var en kæmpe grad af lettelse, der fandt sted”, siger han.

Lettelsen var en ting. Traumerne en anden. Dengang var der ikke samme fokus på posttraumatisk stress, og det var forbundet med store problemer både at komme hjem fra krigen og skulle få en hverdag til at fungere og at tage imod en mand, kæreste eller far, der havde været med i krigen.

“Min far var i Rusland, Italien og Polen under krigen. Han var kort på besøg. Han havde billeder med af, hvordan tyskerne havde huseret. Han var heldig, han var en dygtig musiker og spillede i orkester for soldaterne. Han slap for det værste”, siger Gertrud Jochimsen.

Ægteskabet mellem hendes forældre holdt dog ikke. ➡

Peter og Bente Hillebrecht mødte hinanden i den danske skole nogle år efter Anden Verdenskrig, som de oplevede vidt forskelligt. Han var barn i Flensborg gennem hele krigen. Hendes mor fik hende til Danmark i 1943.

“Han var alkoholiker og mistede sit arbejde”, fortæller hun.

Bente Hillebrechts far blev som en del af besættelsesmagten i Norge først frigivet i efteråret 1945. Fordi han var dansktalende, var der mistanke om, at han var kollaboratør og ikke en værnepligtig soldat. Bentes mor har også oplevet at blive kaldt tyskertøs. Både det danske generalkonsulat i Flensborg og den danske sundhedstjeneste i Sydslesvig var involveret i sagen og eftersøgte ham. Men til sidst nåede han frem til familien på Sjælland, og siden kom de hjem til Flensborg. Men det var en fremmed mand, der kom hjem fra krig.

“Jeg kendte ham slet ikke. Jeg syntes, han lagde for meget beslag på min mor. Han kendte mig overhovedet ikke og ville begynde at opdrage på mig. Det skulle han ikke. Min mor skulle også lære at leve sammen med det menneske”, fortæller Bente Hillebrecht. “Der var rigtig mange børn, der først skulle lære at leve sammen med den far, der kom hjem. Og mange, hvis far ikke kom hjem”, tilføjer hun.

Krigen kunne være kommet tættere på

Der var blandt fædrene også en frygt for, hvad der kunne ske hjemme. Især i krigens sidste dage, hvor Tyskland blev regeret fra flådestation Mørvig i Flensborg. Mogens Rostgaard Nissen har læst et par brevvekslinger, hvor en soldat fra Østfronten er reelt bange for, at Tysklands hovedstad bliver flyttet til Flensborg, og hvad der så vil ske med hans familie. “Det trak op til, at det sidste slag kunne have foregået i Sydslesvig eller Sønderjylland. Der kunne være kommet en slagmark, hvis ikke Tyskland havde kapitulert. Der var uenighed mellem den politiske og militære ledelse af Tyskland, men den politiske ledelse, som mente, at nu var det nok, fik gennemtrumfet kapitulationen. Hvis krigen var sluttet med kampe lige ved den dansk-tyske grænse, havde vi i dag haft en anden fortælling om, hvad der var sket.”

Nu kapitulerede Tyskland, og ude på landet i Danmark, hvor Bente Hillebrecht boede den 4. maj, slagtede de fedekalve. I de danske byer er der rige beskrivelser i både litteratur, på film og øjenvidneskildringer af en rus og folk, der festede i gaderne. Få dage efter Befrielsen kørte de britiske tropper over den dansk-tyske grænse. De kørte op gennem Jylland ad hovedvejen A10, som strakte sig fra Kruså

“Jeg stod som 7-årig og klappede og hujede, da englænderne et par dage efter den 4. maj kom gennem Haderslev.”

Hans Heinrich Hansen er tidligere formand for det tyske mindretals organisation, Bund Deutscher Nordschleswiger. I årene efter befrielsen oplevede han, at det var svært at være barn af det tyske mindetal i Danmark.

Foto: Niels Åge Skovbo

til Skagen og gennem centrum af de større østjyske byer.

Ingen tysk skolegang

Briterne kørte også gennem Haderslev, hvor Hans Heinrich Hansen, som var født i 1938, var blandt de mange, der tog opstilling langs vejkanterne for at tage imod de britiske soldater.

“Derhjemme var talen, at det var godt, krigen var forbi. Krig fører ikke noget godt med sig. Så jeg stod som syvårig og klappede og hujede, da englænderne et par dage efter den 4. maj kørte gennem Haderslev. De smed slik og cigaretter, og det var spændende og glædeligt”, fortæller han.

Dagen efter, at de britiske tropper var blevet mødt med jubel, var til gengæld ikke så god en dag for ham.

“Dagen efter, da jeg skulle i skole, var skolen lukket”, fortæller han.

Hans far var apoteker i Haderslev. Og familien var tysk. Det er den stadig, og Hans Heinrich Hansen har siden markeret sig som formand for det tyske mindretals paraplyorganisation, Bund Deutscher Nordschleswiger (BDN), og også som præsident for de europæiske mindretals organisation FUEN (Federal Union of European Nationalities).

“Efter krigen var det ikke sjovt at være tysk. Alle blev skåret over en kam, og det var ikke alle tyskere, der var nazister. Mange var, men der var også mange, som ikke var. Og min fars forretning mistede halvdelen af omsætningen”, siger han.

Dengang var der 89 tyske skoler i Sønderjylland. De blev alle lukket efter krigen.

“Det er den første gang i mit liv,

hvor jeg har forstået, hvad det vil sige at være ekskluderet. Det forstod jeg jo ikke dengang, men det tyske mindretal var ‘der Restbestand’, vi var resten af den tyske besættelse. Jeg var et barn, men jeg blev kaldt ‘nazisvin’, og der blev kastet sten efter os. Det oplevede jeg som dybt traumatiserende, og det har nok aldrig helt forladt mig,” fortæller han.

Først i foråret 1946 blev der åbnet en tysk privatskole i Sønderjylland, og det varede mange år, før et tysk skolevæsen i Sønderjylland var genopbygget.

Mange i det tyske mindretal i Sønderjylland havde med Besættelsen, som jo kun skete 20 år efter Genforeningen, håbet på en grænserevision, og mange havde meldt sig ind i nazistpartiet og til tysk militærtjeneste. Men efter Befrielsen, i december 1945, bekendte fremtrædende repræsentanter for det tyske mindretal ‘ubetinget loyalitet over for den danske konge, den danske stat og den nuværende grænse’.

Ingen folkeafstemning

Syd for grænsen så man lidt anderledes på det efter Tysklands nederlag. Det danske mindretal i Tyskland havde, i modsætning til det tyske mindretal i Danmark, et moderland, som ikke var sønderbombet, og som kunne komme til hjælp. Men det danske mindretal blev også chikaneret af de tyske naboer dengang og kaldt ‘Speckdänen’. Mindretallet var ikke præget af nederlagsstemning efter kapitulationen.

“Den 4.-5. maj vidste hovedparten af mindretallet og alle andre i Slesvig-Holsten godt, at kapitulationen

snart ville komme. Der var en opfattelse hos mindretallet om, at nu var det vores tid. ‘Nu er tid til, at vi skal kræve vores ret. Nu skal vi have en ny folkeafstemning’. Det sker ud fra en forventning om, at danskerne de vil vinde stort”, fortæller Mogens Rostgaard Nissen. Han tilføjer, at der især i socialdemokratiske og radikale kredse var en stor skepsis overfor tanken om, at den danske stat skulle rumme et stort tysk mindretal. Men der var også opbakning i Danmark til de sydslesvigske ønsker. Vilhelm Fischer, som var borgmester i Frederiksberg Kommune og også har været næstformand i Grænseforeningen, var initiativtager til Sydslesvigsk udvalg af 5. maj 1945, som i 1949 samlede 800.000 underskrifter for en folkeafstemning om Sydslesvigs tilhørsforhold.

“Men efter 1948-49 kunne de fleste godt se, at det ikke var en god ide med en grænserevision. Der er også fortællingen nu, at det var godt, der ikke blev gennemført en folkeafstemning. Så havde vi haft problemet, når Vesttyskland kom på fode ti år efter”, siger Mogens Rostgaard Nissen.

Men han understreger også, at mange nok ville have stemt dansk, hvis der havde været holdt en afstemning i 1946 eller 1947.

“Der var mange i befolkningen fra Sydslesvig, som havde den oplevelse, at nok er nok. De havde en oplevelse af, at Tyskland, Preussen, have gelejdet dem ud i to krige. Nu måtte det være nok, og Danmark stod i modsætning til Preussen for fred og frihed.”

Krigen ændrede det danske mindretal

Af Poul Struve Nielsen

Oplevelsen af, at Tyskland havde ført befolkningen ud i to krige, og nu måtte det være nok, kom også til at definere det danske mindretals fremtid.

Ifølge Mogens Rostgaard Nissen var der lige før Anden Verdenskrig 3.000 medlemmer af Den slesvigske Forening, som er forløberen for den forening, der i dag hedder Sydslesvigsk Forening (SSF). Ved årsskiftet 1947-48 var der 75.000 medlemmer. Så det danske mindretal blev mangedoblet i årene efter krigen.

Nogle er gået ind i mindretallet, fordi der kom hjælp fra Danmark. Men mange var alvorlige omkring nationalitetsskiftet.

“Tilsvarende med antallet af elever i danske skoler. Mindretallet indtil 1945 var tæt på at være en lukket fest i Flensborg. Derefter kom der skoler i hele Sydslesvig. Der var mange, der faldt fra igen, men niveauet var højt sammenlignet med før krigen”, siger Mogens Rostgaard Nissen.

Han mener stadig, at det præger mindretallet i dag, at folk har foretaget det meget markante nationale skifte.

“Det sidder stadig dybt i Sydslesvig: Det er et krav, at hvis du skal være dansk, skal du tale dansk og føle dig dansk. Den første generation har været ret bestemmende for, hvilke værdier der skal lægges vægt på.

Mindretallet blev mangedoblet fra 1940 til 1948, og de nye danskere har sat deres præg

“De dansksindede sydslesvigere har tidligere bygget deres selvopfattelse op fra, hvad de ikke er: De er ikke tyskere”, siger han.

Siden fik Danmark et tættere og tættere forhold til den tyske forbundsrepublik. Med København-Bonn Erklæringerne fra 1955 anerkendte de to lande i fællesskab deres mindretal og mindretallenes rettigheder. Tyskland optages i NATO.

“Det var styret af ydre omstændigheder, af truslen fra øst. Den danske befolkning havde ikke glemt, at Tyskland var fjenden. Men op igennem 1950'erne blev Tyskland danskernes største ferieland. Det virker som om, mange fra den danske befolkning kunne skelne det nazistiske regime fra de almindelige tyskere.

Men det var et vanskeligt spørgsmål", siger Mogens Rostgaard Nissen.

København-Bonn Erklæringerne skabte nye rammer for mindretallene, og med Tysklands medlemskab af NATO blev strategien af forsvaret for Jylland, at danske og tyske soldater skulle kæmpe side om side i Holsten, hvis Vesteuropa blev angrebet. Og fra omkring 1960 var Vesttyskland det land, der leverede flest varer til Danmark.

Siden kom Danmark med i EF, som i dag hedder EU, i 1972. I dag står Tyskland sammen med de nordiske lande om at sikre vækst og velstand og forsvare demokratiske værdier.

“Den danske befolkning havde ikke glemt, at Tyskland var fjenden. Men op gennem 1950’erne blev Tyskland danskernes største ferieland. Det virker som om, mange fra den danske befolkning kunne skelne det nazistiske regime fra de almindelige tyskere.”

Mogens Rostgaard Nissen, leder af forskningsafdelingen på Dansk Centralbibliotek for Sydslesvig.

I fjendens tjeneste

At være i krig er under alle omstændigheder grufuldt. Det er forfærdeligt at blive indkaldt som soldat, fordi man er så uheldig at bo i et land, der styres af mennesker, som er kyniske nok til at begynde en krig og udsætte andre for død og ødelæggelse. I både Første og Anden Verdenskrig var det danske mindretal i Tyskland samtidig i den situation, at mændene blev soldater i krige, som ikke rigtig var deres, fordi de som tyske soldater følte sig knyttet til en anden nationalitet end den, der var i krig. I Anden Verdenskrig fik denne følelse af at være i en forkert krig en særlig dimension for flere af det danske mindretals mænd. Som indkaldte blev de en del af besættelsesmagten i deres moderland, Danmark. Studieafdelingen ved Dansk Centralbibliotek for Sydslesvig har udgivet et par bøger om det. Martin Bo Nørregård har skrevet 'Danske sydslesvigere i tysk

krigtjeneste 1939-45', og Birgitte Herreborg Thomsen er forfatter til 'Danske Sydslesvigere i Danmark 1940-45'.

I bogen gengiver hun breve fra nogle af de soldater, der var i krig. Hun skriver, at det ikke var uden problemer at gøre tjeneste i moderlandet Danmark.

"Enkelte soldater oplevede ubehageligheder i Danmark, for eksempel at der blev spyttet på dem på gaden – eller at danskere, når sydslesvigere deltog i danske alsangsarrangementer, veg bort fra dem, som havde de pest, på trods af, at de sang med af fuld hals – og måske ovenikøbet kunne sangene bedre end danskerne. Det kunne jo ikke ses på den tyske uniform, at der var en dansk sydslesviger inde i", skrev Birgitte Herreborg Thomsen.

En af soldaterne, Nicolai Büchert, som var lærer på den danske kommuneskole i Flensborg, før han blev indkaldt, skriver:

"Den 9. april 1940 blev jeg tvunget til at marchere

*Frederik Petersen, dansk sydslesviger i tysk uniform.
Privatfoto stillet til rådighed af Studieafdelingen ved
Dansk Centralbibliotek for Sydslesvig.*

Danskere fra mindretallet var tyske statsborgere og blev små fnug i den tyske krigsmaskine, nogle også i Danmark

Af Poul Struve Nielsen

mod mit eget fædreland". Han var stationeret i Flensborg og fortæller om marchen ud af byen ad Aabenraagade, hvor mange flensborgere tiljublede soldaterne på vejen. Ikke en gestus, den dansksindede soldat satte pris på. "Mange koner tilbød kaffe og rundstykker. En ældre kone, der ville give mig noget, var sikkert blevet forbavset over mit uvenlige ansigt og mit korte, hårde 'Nej tak!'".

Lille fnug i stor krigsmaskine

Den mest prominente dansker i tysk uniform var Frederik Petersen. Da han blev indkaldt, var han generalsekretær i Den Slesvigske Forening, som var den centrale organisation for det danske mindretals politiske og kulturelle arbejde. Det vil sige, at han var i en position, som i dag reelt dækker både den, Martin Lorenzen har som partisekretær i det danske og frisiske mindretals politiske parti, Sydslesvigsk Vælgerforening (SSW), og som Jens A. Christiansen har som generalsekretær i det danske mindretals kulturforening, Sydslesvigsk Forening (SSF).

"I den gryende, kolde april-morgenstund kørte vi over grænsen og op gennem landet – til Aabenraa, Haderslev, Kolding, Vejle, Viborg. Tunge tanker myldrede ind på en, da man som et lille fnug i en stor krigsmaskine upåagtet rullede gennem sin hjemby overfyldte gader og ind over grænsen ved Kruså."

Frederik Petersen havde gode kontakter i Danmark. Hans bror boede i Viborg, og mens han var udstationeret i Struer, overnattede han hos formanden for den lokale

sønderjyske forening, hvilket vil sige formanden for Grænseforeningens lokalforening i Struer. En anden kontakt var den tidligere forstander på Antvorskov Højskole, hvor han havde været elev. Ved krigens begyndelse var forstanderen, pastor Augustinus, blevet sognepræst i Hoptrup. I 1962 fortalte præsten en historie, der viser, at Frederik Petersen kunne være ganske kæk.

"Den 9. april oplevede vi i Hoptrup, der ligger cirka syv km syd for Haderslev, den forfærdelige tyske invasion. Nogle hjemmetyskere kom til landevejen og viftede med hagekorsflag. – Jeg var dengang sognets præst. Da tyskerne var forsvundet mod nord, kom nogle af de gode Hoptrup-folk og fortalte mig, at et sted i byen havde en tysk soldat fra en bil råbt til dem på dansk: Tag hagekorsflaget væk! Her vil vi se Dannebrog! – Hils sognepræsten!"

Efter at Frederik Petersen havde været med til Besættelsen af Danmark, blev hans division sendt sydpå til Holland, Belgien og Frankrig og senere til Rumænien og Østfronten.

Han arbejdede hårdt for at slippe væk fra fronten og komme tilbage til Danmark som tolk. Det lykkedes i december 1942, hvor han blev udstationeret i Struer. Historiker Mogens Rostgaard Nissen fra Dansk Centralbibliotek i Sydslesvig fortæller om Frederik Petersen, at ingen, heller ikke hans befalingsmænd, var i tvivl om, hvem han var, og at han var pæredansk.

"Han var med som tolk og havde aftalt med sin overordnede ikke at skyde," siger han og tilføjer:

Privatfoto stillet til rådighed af Studiefælleskabet ved Dansk Centralbibliotek for Sydsvensker.

“Det var Ikke let for de dansksindede. For ham var det en fordel, at han var et kendt ansigt. De lokale har godt vist, at han var dansksindede. Han blev formentligt blevet regnet som en af vores egne.”

I juni 1944 blev han af ukendte årsager arresteret af Gestapo. I november 1944 blev han overført til en SS-straffebataljon ved Østfronten. Det sidste kendte brev, Frederik Petersen sendte hjem til Flensborg, er dateret den 15. april 1945. Han faldt formentlig i slutningen af april 1945 under tilbagetogget fra Neisse syd for Berlin.

“Man kan ikke sige, om han var tilknyttet modstandsbevægelsen i Danmark. Det er ikke umuligt, men det er heller ikke sikkert,” siger Mogens Rostgaard Nissen. Også lederen af det danske bibliotek i Flensborg, Frederik Mønsen, og forstanderen på Jaruplund Højskole, Niels Bøgh Andersen, endte med at være en del af besættelsesmagten i Danmark, ligesom flere personer, der kom til at præge mindretallets organisationer efter krigen.

“Tunge tanker myldrede ind på en, da man som et lille fnug i en stor krigsmaskine upåagtet rullede gennem sin hjembys overfyldte gader og ind over grænsen ved Kruaå.”

Tidligere generalsekretær i det danske mindretals hovedorganisation Den Slesvigske Forening, Frederik Petersen, om at være tysk soldat og deltage i besættelsen af sit danske moderland. Fotografiet er ikke fra Danmark. Det er fra Krim, hvor han også var udstationeret.

Tema:
Anden
Verdenskrig

Erhvervsskoler bygger rullende modstandsvogn

Som optakt til 80-årsdagen for Danmarks befrielse 4. maj har en række erhvervsskoler over hele landet indgået et utraditionelt samarbejde med Frihedsmuseet og Frøslevlejren: Nemlig at bygge en rullende formidlingsvogn, der skal bygge bro mellem nutidens og besættelsestidens unge

Frøslevlejren og Frihedsmuseet har sammen med fem erhvervsskoler virkelig knækket koden til, hvordan historieundervisning kan være praktisk, tværfaglig, nutidig og direkte anvendelig. Uden at det bliver tungt og akademisk.

Mange af de unge, der gik til modstand under Besættelsen, havde også erhvervsfaglige uddannelser, og de brugte deres faglige viden til at udvikle innovative ideer i kampen mod besættelsesmagten. Elever på fem erhvervsskoler i Horsens, Aarhus,

Sønderborg og København har i løbet af marts i fællesskab bygget en rullende formidlingsvogn, der indeholder viden og inspiration om Besættelsens unge, deres valg og innovative opfindelser til at gøre verden til et bedre sted.

Eleverne på de udvalgte skoler har bygget hver deres lille del af vognen, og netop følelsen af fællesskab er helt centralt for projektet ifølge David Høyer, museumschef for Frihedsmuseet:

“Fællesskabet var afgørende for 80 år siden, da unge i Danmark tog sagen i egen hånd og sammen gik til

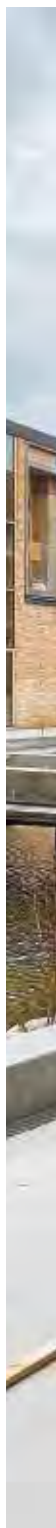

Foto: Frøslevlejren/Nationalmuseet

Historieundervisning i praksis. Elever fra erhvervsskolen i Horsens er i gang med at bygge første del af formidlingsvognen, som til efteråret kommer rundt i Danmark med fortællinger om de frihedskæmpere, der gjorde modstand mod den tyske besættelse. Og dem lærer eleverne så også om i undervisningen.

modstand mod en alvorlig trussel. Og fællesskab er nødvendigt i dag, hvis unge skal tro på en god fremtid i en tiltagende usikker verden. Dette projekt vil forhåbentligt inspirere nye generationer til at tage ansvar og handle i deres eget liv.”

Erhvervsskoler vigtige i fremtidens Danmark

Og der er en særlig grund til, at det netop er erhvervsskolerne, Frihedsmuseet og Frøslevlejren har rakt ud til. Det fortæller Morten Teilmann-Jørgensen, museumschef for Frøslevlejren:

“Eleverne på erhvervsskolerne får en central rolle i fremtiden med opbygningen af den grønne omstilling og teknologiske udvikling. Men mange unge har svært ved tro på, at det nytter. Det vil vi gerne være med til at ændre ved at vise, hvordan fællesskab og innovation kan føre til betydningsfulde forandringer. Og inspirationen finder vi i modstandskampen under Besættelsen.”

De udviklede hemmelige skjulesteder til vigtige, illegale beskeder og kodesystemer.

Erhvervsskolen ‘Horsens Håndværker Kollegiet’ byggede første del af formidlingsvognen, som de resterende skoler så siden har bygget videre på. Den 5. maj – på 80-året for Befrielsen – vil den færdige vogn blive officielt indviet på Frihedsmuseet, og i løbet af efteråret vil den køre rundt i hele landet til skoler og kulturinstitutioner, så skoleelever og andre interesserede kan komme indenfor og opleve historier om unge modstandsfolk og deres innovative opfindelser – og forhåbentlig finde inspiration og ny viden.

De bliver glade, når jeg taler dansk

Når de ældre opdager, at de kan tale dansk hurtigt uden at blive misforstået, bliver de glade, fortæller sygeplejestuderende Frederikke Munthe, som har været i praktik i den danske sundhedstjeneste

Tyskundervisning på Centralbiblioteket i Flensborg er en del af sygeplejestuderende Frederikke Munthes praktikforløb hos Dansk Sundhedstjeneste for Sydslesvig.

Det er god læring, og hun fortæller, at hun er ved få godt fat og forstå fagbegreberne. Men det vigtigste sprog er dansk.

“Jeg taler oftest dansk med klienterne. Jeg har været på et besøg, hvor de talte tysk. I mange henseender forstår de dansk. Så kan det være, min vejleder slår over igen. Det hele er dansk jo. Så jeg kan godt bede både personale og klienter tale dansk”, siger hun.

Klienterne er en samlet betegnelse for dem, der modtager hjælp og støtte fra Dansk Sundhedstjeneste for Sydslesvig. I Danmark vil de hedde patienter eller borgere, alt efter hvilken situation, de nu er i. Og dem, der bor på plejehjem, kaldes selvfølgelig også beboere i Tyskland.

Klienter og beboere fra det danske mindretal syd for grænsen har været glade for et frisk dansk pust, når de har mødt Frederikke Munthe.

“Jeg har været to uger i skolesundhedstjenesten, to uger i det danske alderdomshjem og to uger i hjemmeplejen. I skolesundhedstjenesten var det spændende at opleve, hvordan de blev glade for, at jeg kom fra Danmark, så de kunne øve dansk. På ple-

Den danske sygeplejestuderende Frederikke Munthe fra professionshøjskolen Absalon i Roskilde har været i praktik i den Dansk Sundhedstjeneste for Sydslesvig, hvor hun har fået et indtryk af både forskellen på Danmark og Tyskland og af det danske mindretal i Sydslesvig.

jehjemmet var der beboere, som var glade for, at de kunne tale dansk – og at de kunne tale hurtigt uden at skulle gøre sig særlig umage for at blive forstået”. Frederikke Munthe går nu på femte semester og er midtvejs i sin uddannelse som sygeplejerske på Professionshøjskolen Absalon. Det betyder, at hun har haft flere praktikforløb. Hun har haft tre praktikforløb på Roskilde Sygehus og et på det psykiatriske sygehus Fjorden i Roskilde, før hun på fjerde semester kom i praktik i Sundhedstjenesten i Flensborg. Dansk Sundhedstjeneste for Sydslesvig har også stor gavn af at have en dansk sygeplejestuderende i praktik.

“At have den grænseoverskridende kontakt er det

vigtigste i projektet. Vi ønsker så meget netværk som muligt mellem det danske og det tyske. Det hjælper os med at nærme os det danske så meget, som vi kan, selv om vi arbejder efter tyske regler”, siger Jenny Wietz, som er leder af Sundhedstjenestens hjemmepleje.

Hun tilføjer, at Sundhedstjenesten har en del medarbejdere der taler flydende dansk, fordi de har gået i dansk skole, eller fordi de bor i Danmark.

“Men selvfølgelig har vi også medarbejdere, der først lærer dansk, når de begynder at arbejde hos os. Her understøtter Dansk Sundhedstjeneste for Sydslesvig medarbejderne med kurser, så de hurtigst muligt kan lære det danske sprog. Klienterne og beboerne er

for det meste tosprogede og det er dem, som bestemmer hvilket sprog der skal tales under vores besøg”, siger hun.

Lært om forskellen

Men først og fremmest har Frederikke Munthe lært en masse om forskellen på at arbejde med sygepleje i Tyskland og i Danmark.

“Der er ikke mange hjælpemidler i Tyskland, fordi klienten selv skal betale. Man går ikke på kompromis med hygiejne. Men man går på kompromis med for eksempel sprit, håndsæbe, handsker. Det har man med ved hjemmebesøg. I Danmark ville der have været en visitator ude at sætte det op,” siger den danske sygeplejestuderende om sin oplevelse af mødet med det tyske system.

Jenny Wietz forklarer, at i det tyske plejesystem er det en visitator fra plejeforsikringen, som vurderer og fastlægger, hvor plejekrævende en klient eller beboer er. Derefter inddeles klienten eller beboeren i nogle kategorier, såkaldte plejegrader, mellem et og fem.

“Er man indgrupperet i en af de fem kategorier, så får man også alle nødvendige hjælpemidler stillet til rådighed, herunder også forbrugsmateriale som handsker og hånddesinfektionsmiddel til eget og familiens brug til plejen. Sygeplejersken medbringer dog selv det materiale, som hun selv bruger under besøget, såsom hånddesinfektionsmiddel og handsker, her er det Dansk Sundhedstjeneste for Sydslesvig, der som plejeverandør står for anskaffelse og finansieringen”, fortæller hun og giver et eksempel på forskellen:

“Det er i hjemmeplejen, ikke visitatoren, som fastlægger, hvilke ydelser klienten vil modtage. Klienterne har derimod et fast pengebeløb afhængigt af plejegrad og indgruppering til rådighed og kan selv bestemme, hvilke ydelser fra det definerede katalog over plejeydelser, de vil købe.

Tildeling af hjælpemidler til sundhedspersonalet er en anden forskel på Danmark og Tyskland, som Frederikke Munthe har noteret under sit praktikophold.

“Hjælpemidler til os som personale, såsom hospitalsenge og strømpe-påtagere, har der heller ikke bare været en visitator og sørge for. I Danmark har man en sikkerhedsansvarlig, som holder øje med, at man ikke kan falde. Her prioriterer man ikke på samme måde personalets sikkerhed. Men der er også en fleksibilitet i det. Her vil man altid finde en løsning, så klienterne får den hjælp, de har brug for”, siger Frederikke Munthe. Jenny Wietz fortæller, at i Tyskland er det sygeplejersken og ikke visitator der rådgiver klienterne om mulige og nødvendige hjælpemidler, og hjælper dem i at skaffe disse.

“Ifølge tysk lovgivning har vi også sikkerhedsansvarlige i virksomheden som vurderer arbejdspladser, hvilket også er et krav fra arbejdsskadeforsikringen at alle, der beskæftiger medarbejdere i plejen, er forpligtet til at være tilmeldt”, siger hun.

Også på Frederikkes uddannelsessted er der opmærksomhed på de forskelle, der er på at arbejde i Danmark og i Tyskland.

“Den studerende, som er i praktik, møder en tysk kontekst, hvor der

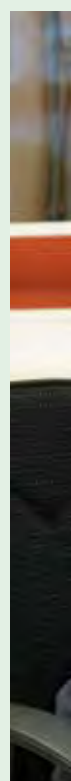
er forskel på det danske og det tyske sundhedssystem. Det er noget, vi har talt om. Den kritiske studerende spørger ind til ting, hvis man er skolet i Danmark. Som sygeplejerske i Tyskland følger man i højere grad den plan, der er lagt, uden at sætte spørgsmålstegn ved noget”, siger Kitt Vestergaard, som lektor og studievejleder på sygeplejerskeuddannelsen på professionshøjskolen Absalon i Roskilde.

“Der er sociale forskelle og mere fattigdom i Tyskland. Der er ting, man ikke oplever på samme måde i Danmark”, tilføjer hun.

Frontløber

“Når de studerende har samtaler med praktikantvejlederne, taler de om forskellene. Vi har også talt med Frederikke om forskellene på Danmark og Tyskland, så vi også kan lære noget om Danmark og få forståelse for plejeprocesser der. Sundhedsvæsenet er meget forskelligt i Danmark og i Tyskland”, siger Jenny Wietz.

Hun tilføjer, at det i den tyske lovgivning om plejeforsikring og plejeuddannelse er fastlagt, at Sundhedstjenesten skal samarbejde med andre faggrupper og drøfte på tværs, hvordan man opnår det bedst mulige resultat for klienten. Ifølge den lovgivning er sygeplejersken forpligtet til at tage uoverensstemmelser op og gøre opmærksom på dem. Hun fortæller, at Dansk Sundhedstjeneste for Sydslesvig også har elever fra den tyske Krankenschwester-uddannelse i praktik. Der er stor forskel på at være sygeplejerske i Danmark og i Tyskland.

“Når de studerende har samtaler med praktikantvejlederne, taler de om forskellene. Vi har også talt med Frederikke om forskellene på Danmark og Tyskland, så vi også kan lære noget om Danmark og få forståelse for plejeprocesser der. Sundhedsvæsenet er meget forskelligt i Danmark og i Tyskland.”

Jenny Wietz, lederen af hjemmeplejen i Dansk Sundhedstjeneste for Sydslesvig.

“I Tyskland er mange processer for at sikre pleje mere bureaukratiske og med flere snitflader end i Danmark, fordi styringen af processen i Tyskland er underlagt plejeforsikringerne og ikke staten eller kommunen”.

“Det særlige ved Dansk Sundhedstjeneste er det høje antal uddannede sygeplejersker, som der er brug for, når vi kører langt på vejene for at besøge det danske mindretal, som jo bor meget spredt. Vi undgår at sende to eller flere på vej. Derfor har hovedsageligt sygeplejersker ansat, fordi det kun er dem, der kan udføre alle de ydelser, som lægen har ordineret, og som klienten har bestilt, under et hjemmebesøg. I Danmark udføres mange af opgaverne af SOSU'ere. Her i Sundhedstjenesten har vi ud af 40 medarbejdere kun seks medhjælpere”, tilføjer Jenny Wietz.

En ting er sikkert: Der er en god mulighed for, at en dansk sygeplejerske kan lære noget om, hvordan det hele fungerer i et andet land, endda på sit eget sprog. Og der er endda mulighed for at give noget tilbage. Dansk Sundhedstjeneste for Sydslesvig og professionshøjskolen Absalon går videre med programmet. Og på sin vis er Frederikke Munthe en slags frontløber.

“Det er altid nemmere at komme videre, når der har været en afsted. Jeg er uddannelseskoordinator og kan fortælle meget om projektet. Men det at have en studerende, der kan fortælle om sine oplevelser og sine gode erfaringer kan bane vejen for at få flere med”, siger Kitt Vestergaard.

Det er altid nemmere at komme videre, når der har været en afsted, siger Kitt Vestergaard, som er lektor og studievejleder på Sygeplejeuddannelsen på professionshøjskolen Absalon i Roskilde.

ATHENA – fremme af kommunikation i sundhedsuddannelser

Projektet "ATHENA" har til formål at forbedre uddannelsen inden for sundheds- og plejesektoren, bl.a. i forhold til personalets og fagfolkernes kommunikationsfærdigheder, for at gøre sygeplejefagene mere attraktive og sikre bedre behandling. ATHENA-projektet modtager ca. 2,1 millioner euro i Interreg-støtte. Den ledende partner er Universitetsklinikum Schleswig-Holstein i Kiel. Blandt de danske partnere er Syddansk Universitet, University College Syd, University College Lillebælt og Professionshøjskolen Absalon, Roskilde. Interreg, eller som det hedder officielt, "det europæiske territoriale samarbejde", er en del af EU's

struktur- og investeringspolitik. I mere end 30 år har initiativet støttet samarbejdet mellem aktører og lande i hele Europa, så de kan beskæftige sig med udfordringer og emner, der påvirker dagligdagen, f.eks. inden for arbejdsmarked, uddannelse, sundhed og miljøbeskyttelse.

Professionshøjskolen Absalon har maset af udveksling med forskellige lande.

"Vi har 40, der skal til udlandet, men ikke forskningsmæssigt. I forbindelse med Athena-projektet laver vi forskning med fokus på kommunikation og grænseoverskridende udveksling indenfor sundhedsfag," fortæller uddannelseskoordinator Kitt Vestergaard.

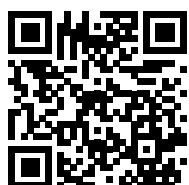
Altid opdateret

om grænselandet

Få adgang til nyheder og artikler fra det dansk-tyske grænseland, når du har lyst - året rundt.

Prøv vores introduktionstilbud **for kun 7,50 kr. / 1 €** første måned!*

Ingen binding, månedlig opsigelse mulig.

Scan qr-koden eller gå ind på fla.de/abonnement for at tage imod tilbuddet.

Få en måneds
abonnement til
7,50 kr.*

*Abonnementet fortsætter efter introduktionsperioden til den aktuelle abonnementspris, pt. 75 kr. pr. måned.

FLENSBORG **A**AVIS

Skoleelever skal opleve vikinger på tværs af grænsen

Vikingetiden vækkes nu til live for skolebørn i Danmark og Tyskland! Kongernes Jelling, Wikinger Museum Haithabu og Danevirke Museum har udarbejdet et grænseoverskridende undervisningsprojekt, der lader elever dykke ned i vikingernes verden gennem oplevelser på de historiske steder og med et nyt spændende undervisningsmateriale.

Foto: Alexander Leicht/Rygaard/Grænseforeningen

Illustrationerne til Gudruns Rejse er lavet af tegneren Bjørk M. Friis.

Med fortællingen 'Gudruns Rejse' om pigen Gudrun, der levede i vikingetiden, får elever fra 4.-6. klassetrin mulighed for at følge vikingerne på deres rejser i vikingetidens Danmark.

De bliver taget med på en tur fra Hedeby's travle handelsplads, gennem Danevirkes monumentale forsvarsværk og videre til Jellings imponerende monumenter. Med flotte illustrationer, sjove opgaver og medrivende fortællinger bliver historien levende på en helt ny måde.

"Børnene får her et billede af regionen i vikingetiden, der er både spændende og realistisk. Vi har undgået de gængse klicheer," påpeger den fremtrædende tyske vikingeeekspert og leder af Hedebymuseet, Dr. Matthias Toplak.

Fra Gudruns rejse til nye eventyr

De tre museer har tidligere præsenteret animationsfilmen Gudruns Rejse, og nu udvides universet med undervisningsmateriale, der tager eleverne med på en rejse gennem vikingetidens vigtigste steder. Her møder de igen Gudrun, som guider dem gennem Hedeby's pulserende handelsliv, Danevirkes mægtige grænse og Jellings storladne fortællinger om Harald Blåtand og overgangen til kristendommen.

Illustrationerne af tegneren Bjørk M. Friis skaber en farverig og dragende verden, hvor eleverne hjemme i klasseværelset kan opleve historien på en anderledes måde.

En oplevelse ud over det sædvanlige

For at gøre oplevelsen endnu mere autentisk opfordres skoler til at tage eleverne med på en rigtig vikingerejse til museerne. Efter at de har stiftet be-

Undervisningsmaterialet blev præsenteret på Hedeby Museet.

kendskab med vikingetidens verden og er blevet ført rundt af Gudrun. Der er mulighed for at søge støtte til transport, så endnu flere får chancen for at stå midt i historien og mærke fortiden under deres fødder.

“Vi håber, at mange skoler vil gribe denne enestående mulighed for at give deres elever en dag fyldt med oplevelser og læring,” siger museumschef for Kongernes Jelling, Morten Teilmann-Jørgensen.

Undervisningsmaterialet findes både på dansk og tysk og introducerer også eleverne til vikingernes skrifttegn, runerne, som en ekstra dimension til deres historiske oplevelse. Det hele er udviklet i samarbejde med historiedidaktiske eksperter fra Europa-Universitet Flensburg og University College Lillebælt (UCL) i Jelling, så undervisningsmaterialet både er lærerigt og engagerende.

Grænseoverskridende samarbejde

“Det er første gang, at danske og tyske museer og lærings-eksperter på denne måde tegner et billede af vikingetiden for børn. De får et nyt indblik i en utroligt spændende tid, der ikke kun er præget af vikingekulturen men også en mangfoldighed af kulturer i grænseområdet,” fortæller Danevirke Museums leder Lars Erik Bethge.

Fælles for de tre museer er, at vikingekongen Harald Blåtand satte et stort præg på den historie de fortæller. Han rejste den store runesten i Jelling, og

Hedeby var en vigtig handelsby og indtægtskilde for ham, og han byggede – som flere andre danske konger – en del af Dannevirke. Projektet, der er støttet af EU-programmet Interreg Deutschland-Danmark, giver via Interregs transportpulje endda elever i Slesvig-Holsten chancen for gratis at opleve Kongernes Jelling, mens danske skoleklasser kan tage turen til Danevirke og Hedeby. Målet er at styrke forståelsen af den fælles kulturarv og forbinde de unge på tværs af grænsen.

For 18. gang arrangerer Rødding Højskole grænselandskursus i samarbejde med Grænseforeningen

Grænselandskursus 2025

EUROPA I BEVÆGELSE

Nationalstat og mindretal under forandring

30. august – 5. september 2025

Krig og kriser kradser i Europa, hvor heller ikke det dansk-tyske grænse-land og dets mindretal kan sige sig fri for at mærke konsekvenserne. Vi tegner et billede og ser frem.

Kursusvært: forstander Mads Rykind-Eriksen.

Lørdag den 30. august

Kl. 15.00: Ankomst, indkvartering og kaffe.

Kl. 16.30: Velkomst og introduktion til ugen v/ Mads Rykind-Eriksen.

Kl. 19.30: "Europas udfordringer. Mellem sammenhold og splid" v/ Friis Arne Petersen, fhv. dansk ambassadør i Tyskland, USA og Kina samt fhv. direktør i Udenrigsministeriet.

Søndag den 31. august

Kl. 9.00: "Sat her i forvirringstiden". Morgensang v/ Mads Rykind-Eriksen.

Kl. 9.40: "Hvad brænder i den offentlige debat i Tyskland og blandt de danske i Sydslesvig?" v/ Siegfried Matlok, debattør, TV-vært på DK4 og fhv. redaktør af Der Nordschleswiger.

Kl. 14.00: "Mindretallenes vilkår i Europa under forandring" v/ Jørgen Kühl, mindretalsforsker og honorarprofessor ved Europa Universitæt Flensburg.

Kl. 19.30: "Jeg er pæretysk – men også meget dansk". Koncert og personlige fortællinger ved Jule Sösemann, sanger og sangskriver, student fra Duborg-Skolen.

Mandag den 1. september

Heldagstur til Flensburg med besøg på Flensborghus med Anke Spoorendonk, besøg i Helligåndskirken og ved Istedløven, aftensmad i Restaurant Borgerforeningen.

Turleder: Mads Rykind-Eriksen.

Tirsdag den 2. september

Kl. 9.00: "Danmarkshistorien på vers".

Morgensang v/ Mads Rykind-Eriksen.

Kl. 9.40: "Med generalkonsulen på arbejde" v/ Annette Lind, generalkonsul i Flensburg.

Kl. 14.00: "Dansk sprog over sø og Sønderjylland" v/ Michael Ejstrup, sprogforsker med en forkærlighed for danske dialekter og særligt sønderjysk.

Kl. 19.30: "Danmarks vold". Om Hedeby og Dannevirke v/ Lars Erik Bethge, leder af Danevirke Museum.

Onsdag den 3. september

Heldagstur. Porten til Danmark.

På vandring i Hedeby og på Danevirke samt besøg i Harreslev Danske Kirke.

Turleder: Mads Rykind-Eriksen.

Kl. 19.30: "Sønderjyske sange og sange om Sønderjylland" v/ Mads Rykind-Eriksen.

Torsdag den 4. september

Kl. 9.00: "Se, nu stiger solen". Morgensang i Rødding Frimenighedskirke, hvor vi ser kirken og hører den gribende historie om præsteparret, der mistede to sønner under Første Verdenskrig v/ frimenighedspræst Mette Geil.

Kl. 9.40: "Sydslesvig – der har jeg rod, derfra min verden går" v/ Mirco Reimer-Elster, formand for Grænseforeningen, kommentator af tysk politik på TV2. Født og opvokset i Sydslesvig.

Kl. 14.00: "Kommer der en dag, hvor vi må gå ind i Kaliningrad?" v/ Flemming Rose, chefredaktør på Frihedsbrevet, forfatter og tidligere korrespondent bosat i Moskva.

Kl. 19.00: Afslutningsmiddag med sang, fortælling og ostebuffet.

Fredag den 5. september

Kl. 8.45: "Gå da frit enhver til sit".

Morgensang og afrunding v/ Mads Rykind-Eriksen.

Derefter afrejse.

Praktisk

Pris: 6.150 kr. på dobbeltværelse uden bad (tillæg 1.200 kr. for enkeltværelse). 6.750 kr. på dobbeltværelse med bad. Yderligere oplysninger og fuldt program samt tilmelding på skolens hjemmeside: www.rhskole.dk.

Scan og læs mere om kurset

GRÆNSEFORENINGEN

RØDDING HØJSKOLE

Mere end en festival

20 år med folkBALTICA
i grænselandet:
Kunstnerisk leder
Harald Haugaard fortæller
om festivalen og om
folkemusikken i grænse-
landet og deromkring

Af Poul Struve Nielsen

Foto: Lars Salomonsen

Festivaler er der nok af. Du betaler et beløb for et armbånd, og så kan du i nogle dage gå fra scene til scene og opleve

en masse musik. En af grænselandet store kulturbegivenheder er også en festival, men ikke en armbåndsfestival. Det er en begivenhed, der finder sted over ni dage på mange forskellige spillesteder og kulturinstitutioner – og på begge sider af den dansk-tyske grænse. I Sønderborg og Flensborg, Tønder og Læk, i Egernførde, Slesvig og Aabenraa.

I år sætter folkBALTICA grænselandet i musik for 20. gang, fra den 17.-25. maj. Rammerne om festivalen er skabt i samarbejde mellem organisationer, der repræsenterer både flertal og mindretal på begge sider af grænsen. De seneste 12 år har violinisten Harald Haugaard været kunstnerisk leder.

“Når vi svinger os højt op, siger vi, at folkBALTICA er mere end en festival. Det er en bevægelse for musik og mennesker”, siger han. Festivalen samler det kunstneriske og det folkelige. Og som navnet antyder med deltagelse af kunstnere fra hele Østersøområdet. Udover selve festivalen er der folkBALTICA Ensemblet med unge musikere fra Slesvig-Holsten og Region Syddanmark. Og der har et stykke tid været en åben invitation ude til at være med i en af nyskabelserne: folkBALTICA Koret. Det kan man aflægge prøve til både i Sønderjylland og i Sydslesvig. Så festivalen arbejder tydeligvis på at bevæge mennesker både til oplevelse og deltagelse.

“Musik skal ikke bare være noget, der sker en gang om året. Det er

også derfor, vi har skabt ungdomsensemblet. Nu har vi skabt et voksenkor for sangglade amatører og efterårskoncerterne i november. Vi har et tæt samarbejde med de syv musikskoler omkring grænsen. folkBALTICA er ikke bare en festival længere”, siger Harald Haugaard.

De første otte år var han med som kunstner et par gange, så han har været med hele vejen, men det er selvfølgelig som kunstnerisk leder, han virkelig har præget festivalen. Han vil egentlig ikke lægge så meget i, at det er jubilæumsår og minder om, at 20 år bare er et tal. Men det er en god anledning til, at der for eksempel kommer nogle artikler om festivalen i magasinet Grænsen.

“Vi prøver at skabe noget varigt, som medvirker til en kulturel identitet i det her grænseland, og som betyder noget for de unge mennesker, for eksempel dem i ensemblet; at de kan være med til at bevare en kulturel identitet og måske som bedsteforældre kan lære deres børnebørn en sang om Før eller Als”, siger han.

Ny musik og god kunst

folkBALTICA Festival har i langt højere grad fokus på det kunstneriske end på det kommercielle. Det skyldes til en vis grad, at budgettet sætter sine begrænsninger. “Man kan sige, at nød lærer nøgen kvinde at spinne. Vi har ikke nogen kæmpe økonomi. Vi kommer nok aldrig til at lave koncerter med Allan Olsen eller nogle af de store tyske sangskrivere. Derfor har vi lagt en kunstnerisk profil, som betyder, at vi bestiller nye værker, som bliver uropført, og vi får lavet

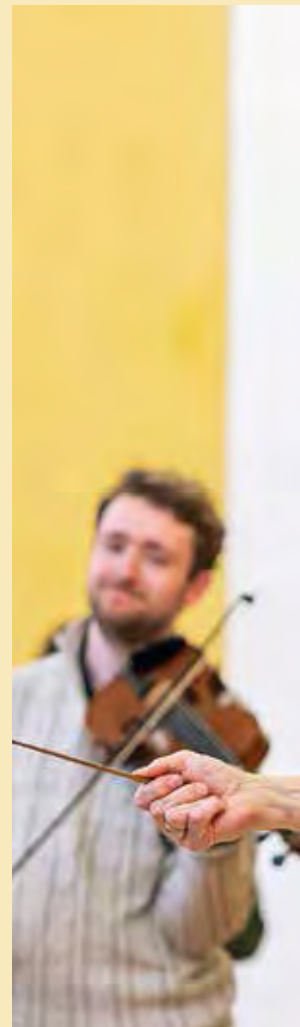

Foto: Lars Salomonsen

en ny festivalsang på dansk og tysk fra to ikke så højt profilerede sangskrivere”, fortæller Harald Haugaard. Han beskriver, hvordan der kan skabes nye møder mellem kunstnere, så de kan udvikle noget nyt på festivalen og samtidig få et løft til deres kunstneriske udvikling bagefter.

“Vi skaber nye møder, så en finsk guitarist møder en sanger fra Tyskland, som møder en norsk fele-spiller, som møder en svensk cellist. Og de fire kunstnere kender ikke hinanden, de har ikke arbejdet sammen. Men dem sætter vi sammen og siger: ‘I har to dage til at lave et koncertprogram’. De kan selvfølgelig øve sig hjemmefra, men de får to dage sammen. Så forventer vi, at de kommer med noget”.

“Det kan jeg gøre, fordi jeg kender mange musikere så godt, at de har tillid til mig og folkBALTICA. Det

“Vi skaber nye møder, så en finsk guitarist møder en sanger fra Tyskland, som møder en norsk fele-spiller, som møder en svensk cellist.”

Harald Haugaard, kunstnerisk leder af folkBALTICA, om de kunstneriske møder mellem musikere fra de baltiske lande ved musikfestivalen i Sønderjylland og Sydslesvig.

giver publikum nogle fantastiske oplevelser fra musikere, der sidder helt ude på kanten af stolen og yder det allerbedste. Der kommer som regel god kunst ud af det, for både publikum og musikerne selv”.

“Det betyder, at den oplevelse, de skaber sammen, sætter sig varigt. Måske komponerer de tre nye stykker musik, som de tager med hjem og spiller i Sverige, Finland og Tyskland. Det betyder meget, fordi musikerne tager så meget ejerskab til det, der sker på festivalen, og de tager den kunst med sig hjem, som de møder”, fortæller Harald Haugaard.

Udvikling i musikken

Når han har så godt et netværk og nyder så meget tillid i musikerkredse, er en af grundene, at han selv har optrådt i mange år, blandt andet sammen med ægtefællen og sangerinden Helene Blum. Desuden er han adjungeret professor ved Syddansk Musikkonservatoriums folkemusikuddannelse i Esbjerg.

Det hjælper en del at have haft mange af de udøvende musikere på skolebænken. Og det hjælper også, at rigtig mange dygtige musikere fra det nordlige Tyskland og det sydlige Danmark har været en del af folkBALTICA Ensemblet under Harald Haugaards ledelse. På den måde har han og folkBALICA også medvirket til en professionalisering af folkemusikken.

“Der er sket en form for akademisering, men det er ikke på bekostning af spilleglæde og den oprindelige råstyrke, der er i folkemusikken fra Fanø eller Før. Tværtimod synes jeg, det er blevet

fremelsket. I ensemblet arbejder vi også meget uden noder og laver en masse for øret. Det er noget, vi tager meget alvorligt. Jeg er selv rundet af, at min morfar var spillemand, så jeg har en meget dyb respekt for, hvad der er kernen i musikken”, siger han og tilføjer i forbindelse med festivalen: “Programmet består af meget dygtige kunstnere, som kommer flyvende ind fra lande som Estland og Polen, og de akademiserer heller ikke musikken. Det er i allerhøjeste grad en dialog eller et sammenspil”.

“Nogle af de traditionelle musikere på Fanø er mestre, jeg selv har lært af; Peter Uhrbrand blandt andet. Men den folkemusik har jo ikke stået stille på noget tidspunkt, den har været i rivende udvikling. Og det er også fordi, musikken ikke er blevet opbevaret i sin oprindelige form, men har udviklet sig. Folk var sømænd og har faret rundt i verden. Det var et kosmopolitisk samfund, som netop har taget nye ideer til sig. De har bestemt eftertragtet og altid som kunstnere haft som mål, at traditionen skulle udvikles og udfordres for at forstå”, siger Harald Haugaard.

Øst og vest

Når det nu, som det jo gør i dette magasin, handler meget om mindretal og tilknytningen til et bestemt område, grænselandet, så er det svært ikke at prøve at vriste et svar ud af Harald Haugaard på, om folkemusikken som tradition har særlige kendetegn i grænselandet. Det direkte svar undviger han ved at understrege, at han hverken er antropolog eller

20 år med folkBALTICA

folkBALTICA har 20 årsjubileum i år. Den blev skabt som en festival for landene rundt om Østersøen. Festivalen har udviklet sig kunstnerisk og kommercielt. Der er ikke kun musik fra landene rundt om Østersøen. Der præsenteres både jazz, barok og naturligvis folkemusik, contemporary folk.

folkBALTICA Festivalen har i årenes løb udvidet sig fra at vare tre dage til at vare ni dage. Der afholdes omkring 30 koncerter med cirka 7.000 gæster.

Åbningskoncerterne spilles i Alsion i Sønderborg og i Husum. Afslutningskoncerten holdes i Skibsværftet i Flensburg.

Bag folkBALTICA står nonprofitorganisationen folkBALTICA e.V. med medlemmerne: Stadt Flensburg, Sønderborg Kommune, Tønder Kommune, Aabenraa Kommune, Kulturstiftung des Kreises Schleswig-Flensburg, Stiftung Nordfriesland, Sydslesvigsk Forening e.V., Bund Deutscher Nordschleswiger, Landesarbeitsgemeinschaft Folk Schleswig-Holstein e.V., ROSA – Dansk Rock Samråd og Speicher Husum e.V.

Kunstnerisk leder er Harald Haugaard, på kontoret i Flensburg arbejder Thomas “Gerri” Christiansen og Nele Spitzley. En international festival som folkBALTICA fungerer kun, fordi den også har en stor gruppe af frivillige hjælpere og sponsorer, samt en støtteforening, der bakker op om aktiviteterne. Region Sønderjylland-Schleswig er en helt afgørende tilskudsyder for folkBALTICA Ensemblet.

historiker. Men selvfølgelig kan han sige meget folke-
musikkens udvikling i grænselandet.

“Jeg har brugt tid på at finde gamle nodebøger og
arkiver, fra Haderslev i nord til Egernførde i syd, og fra
Før i vest til Als i øst. Det er folkBALTICA's sted. Det er
der, vi har koncerter for publikum og kor. Der kan jeg
med mine musikteoretiske briller se, at det kan godt
være, der er trukket en geografisk grænse i 1920, men
hvis jeg kigger i nodebøgerne fra siden 1700-tallet, er
der ikke nogen grænse. Så er det mere noget med, at
musikken fra vestkysten ligner sig selv, om det er fra
Fanø eller Før, og at musikken fra østkysten ligner sig
selv, om det er Slesvig eller Sønderborg”, fortæller han.
Og det har han også gode forklaringer på.

“Naturen på vestkysten er anderledes end naturen
på østkysten. Det er vadehav versus fjorde og bakker.
Men det er at simplificere det, når man taler om
dansk og tysk, der er meget andet, der spiller ind, og
folk i området jonglerer jo med så mange sprog og
dialekter”.

“Musikken fra vestkysten er mest præget af strenge-
instrumenter, mens musikken på østkysten har været
præget af dygtige musikere, som har spillet teknisk
svær folkemusik, hvor messing- og træblæsere har
spillet en meget større rolle”.

“Det kan have lidt at gøre med de to slesvigske krige,
og da har man jo haft masser af musikere med i
krigen, som kunne blæse til angreb med mes-
singinstrumenter og slagtøj. Soldaterne har taget
instrumenterne med sig. Der er for eksempel stykket
'Sønderborg Dobbeltkvadrille' et godt eksempel. Så
blæserne har spillet en relativt stor rolle i musikken
på østkysten. En større rolle end i Vestjylland, Him-
merland eller Thy”, fortæller Harald Haugaard.
Når musikken spiller på festivalen i maj, byder han op
til dans og lytning til et varieret program på begge si-
der af grænsen mellem Danmark og Tyskland i både
øst og vest.

*Trioen Fiolministeriet og
Keike Faltings fra Før er
bragt sammen i forbin-
delse med folkBALTICA
for nogle år siden. De kan
opleves flere steder under
dette års folkBALTICA.*

Foto: PR/folkBALTICA

Den frisiske sangerinde

Keike Faltings fra Før er en af de kunstnere, der er på folkBALTICAs program, når festivalen i maj fejrer 20-års jubilæum. I 2016 var hun årets kunstner på festivalen

Af: Poul Struve Nielsen

Blandt de mange kunstnere, der optræder på årets 20-års jubilæums folkBALTICA Festival er Fiolministeriet & Keike

Faltings. De optræder både nord og syd for grænsen. Fiolministeriet består af tre virtuose musikere, Kirstine Sand, violin og sang, Ditte Fromseier, bratsch, violin og sang, samt Kirstine Elise Pedersen, cello og sang.

Til festivalen i grænselandet får de så selskab af Keike Faltings, sang og violin. Hun er en fornem repræsentant for grænselandet. Hun er en del af det frisiske mindretal, opvokset på øen Før i Vadehavet, og sprogligt mestrer hun frisisk, tysk og dansk. Hun optræder i forskellige sammenhænge, men lever ikke af sin musik. Hun arbejder på det naturvidenskabelige oplevelsescenter Phänomena lige ved den nordlige byport i Flensburg. Her tager hun imod til en samtale

Fiolministeriet

Trioen har brugt den klassiske kombination af strygeinstrumenter, ført den ind i folkemusikkens verden og derved skabt deres helt egen lyd. Den består af Kirstine Elise Pedersen på cello, Kirstine Sand på violin og Ditte Fromseier på violin og bratsch, og de kan alle tre synge. På folkBALTICA bliver trioens så til en kvartet, når Keike Faltings træder til på violin og som sanger.

om mindretal og sprog, men især om musik og folkBALTICA over en kop kaffe i cafeteriet med udsigt mod spillestedet Volksbad og videre mod havnen i Flensburg.

Keike Faltings er født i 1988 og uddannet i tysk og skandinavisk fra universitetet i Kiel. Hun er student fra Slesvig-Holstens mindste gymnasium, som ligger på Før. Hun har også arbejdet i den internationale mindretalsorganisation FUEN (Federation of European Nationalities) i Flensburg i to år fra 2017 til 2018.

“Man kan tage en studentereksamen på frisisk. Min far har undervist i frisisk i mange år og underviser stadig på gymnasiet på Før. Vi har stor interesse i at støtte læreruddannelsen i Flensburg og Kiel, og at der kommer nogle frisiske lærere ud af det”, fortæller hun.

Det begyndte med irsk folkemusik i den lille familie på Før. Keike Faltings storebror spillede toner fra den grønne ø sammen med nogle venner. Lillesøster måtte ikke være med. Til at begynde med. Hun har nok ikke været til at komme uden om for det lille firemandsorkester, efterhånden som hun lærte at mestre at spille på violin og udviklede sin sangstemme.

Det skulle blive til en særdeles succesfuld genoplivning af den frisiske folkemusiktradition. Men det begyndte altså med irsk musik.

“Min bror startede med at spille irsk folkemusik sammen med sin gode ven. Jeg var lillesøster, og jeg ville gerne være med. Det fik jeg først lov til senere. De startede med et elevorkester fra skolen på

“Hvert år er anderledes end de andre. Jeg glæder mig til musikken og menneskene bag musikken. Det er først menneskene, så musikken. Jeg møder andre musikere. Lige så mangfoldig, musikken kan være, så mangfoldig er festivalen også. Jeg forventer at møde spændende nye mennesker, og gamle venner, jeg har kendt længe.”

Sangerinde og violinist Keike Faltings om at optræde på folkBALTICA Festivalens jubilæumsfest.

Foto: Poul Struve Nielsen

Før, som senere blev Ballynacally, opkaldt efter en landsby i Irland”, fortæller Keike Faltings.

Autentisk musik

Hun er vokset op med frisisk som det sprog, hun talte. Da hun begyndte at gå i børnehave på Vadehavsøen Før, lærte hun også tysk.

“Jeg har en tysk mor fra Rheinland, men hun lærte frisisk, da hun kom til Før. Så vi har talt frisisk. Så kom der tysk til. Jeg har ikke gået i dansk skole. Jeg har lært dansk, fordi jeg har en dansk kæreste. Kærlighed er den bedste lærer”.

Det danske har hun måske også tidligt haft lidt motivation for.

“Da jeg var 16 år gammel, kom jeg i kontakt med frisere på fastlandet. De talte dansk. Jeg var lidt misundelig. Min far taler også dansk, fortæller Keike Faltings”.

Men frisisk er modersmålet.

“På et tidspunkt nåede vi frem til, at vi ikke var særlig autentiske fortolkere af irsk musik. Og vi syntes, det var ærgerligt, at vi ikke spillede traditionel, autentisk musik fra Friesland, hvor vi kommer fra.”

“Vi gik i arkiver på Før og spurgte vores bedstemor. Vores far har altid været glad for at skrive digte på frisisk. Så fik vi et frisisk repertoire. Bedstemor kunne huske nogle ældgamle sange fra middelalderen, som den ældre generation stadig sang til festerne. Vi fandt noder til gamle sange. Men desværre ikke lydoptagelser. Så blev vi inspireret af det irske og af folkemusikken fra Fanø”, fortæller hun.

De kaldte deres lille orkester Kalüün og fik udgivet et album med titlen “Spöören” (fodspor) i 2014. og det udspil satte sig spor. Samme år fik orkestret ‘Preis der Deutschen Schallplattenkritik’, og det er altså en stor pris. De nåede tredjepladsen på den tyske ‘Liederbestenliste’ med sangen ‘Fering Hüs’. Dermed sikrede de en helt usædvanlig udbredelse i Tyskland af et af de mindste mindretalssprog.

Optrådte for kansler Merkel

“Det var en overraskelse. Det havde vi aldrig regnet med. Vi optrådte også, da Angela Merkel og regeringslederne fra forbundslandene var samlet til ‘Tag der Deutschen Einheit’ i Kiel, fordi Slesvig-Holsten var ➔

vært for arrangementet. Vi blev inviteret til folkBALTICA og Slesvig-Holsten Musikfestival. Det var egentlig en festival for klassisk musik, men vi kom med alligevel”, siger Keike Faltings og tilføjer:

“Det var så dejligt, at der var nogle, der var interesseret i det frisiske, som kun cirka 8.000 mennesker taler”.

I 2016 blev hun så udnævnt til folkBALTICA Festivalens huskunstner – i år tilfalder den ære i øvrigt komponisten og violinisten Gjermund Larsen fra Norge. “Første gang, jeg var med, var med Kalüün. Nu findes bandet ikke mere. Det var i 2014 at vi spillede til folkBALTICA første gang i Deutsches Haus. Dengang kendte jeg ikke til det danske folkemusikmiljø. Fanø og Peter Uhrbrandt kendte jeg til. Og Harald Haugaard og Helene Blum, mens ellers ikke”, fortæller Keike Faltings.

Hvert år er et nyt år

Siden har hun fået opbygget et stort netværk, også blandt danske musikanter, og glæder sig udover at møde publikum især til at være sammen med andre kunstnere, når musikken for alvor spiller på folkBALTICA til maj.

“Hvert år er anderledes end de andre. Jeg glæder mig til musikken og menneskene bag musikken. Det er først menneskene, så musikken. Jeg møder andre musikere. Lige så mangfoldig, musikken kan være, så mangfoldig er festivalen også. Jeg forventer at møde spændende nye mennesker, og gamle venner, jeg har kendt længe”, siger hun.

For Keike Faltings bliver det spændende at se, hvilken udvikling folkBALTICA ensemblet, som hun har gæsteoptrådt sammen med, har gennemgået.

“Jeg skal høre god musik, og jeg glæder mig til at spille selv med Fiolministeriet. I Eckernförde spiller vi aftenkoncert med Nordic Fiddlers Blog, og der er familiekoncert på Centralbiblioteket i Flensborg om eftermiddagen”.

Det Danske Centralbibliotek for Sydslesvig må sige at være noget nær ‘Heimspiel’ for hende med en beliggenhed bare et par hundrede meter mod syd fra hendes arbejdsplads, hvor hun også fortæller om de skolekoncerter, hun skal spille sammen med Fiolministeriet. Det bliver i Schweizerhalle i Tønder i samar-

bejde med det tyske mindretal i Danmark, Bund Deutscher Nordschleswiger, og på to af det danske mindretals skoler, Hiort-Lorenzen Skolen i Slesvig og Læk Danske Skole, i samarbejde med Sydslesvigs danske Ungdomsforeninger (SdU) og Sydslesvigsk Forening (SSF).

“Jeg er rigtig glad for skolekoncerterne og familiekoncerterne. Børnene er så ærlige. Man mærker med det samme, om de kan lide det eller ej. Det er selvfølgelig ikke alle, som kommer til skolekoncerten, der har lyst til at høre folkemusik. Måske vil de hellere høre rap. Men der kommer mange, som ikke har så store forventninger, og alligevel er det en god oplevelse for dem”, fortæller hun og tilføjer: “Det giver os lejlighed til at vise, at folkemusik kan være sejt og lidt rock and roll somme tider”.

Hun fortæller om en oplevelse, hvor hun mødte en mor og hendes datter i en kø til en koncert i Mariekirken i Flensborg.

“Moren sagde: ‘Vi glæder os så meget til koncerten. For to år siden hørte min datter det til en skolekoncert. Hun var så begejstret, at hun besluttede sig for at begynde at spille violin’. Hvis der en gang imellem er et barn, der synes det, så er det det hele værd”, siger Keike Faltings.

Før og Fanø

Samarbejdet med Fiolministeriet kommer fra folkBALTICA. Keike Faltings blev sat sammen med trioen af festivalens kunstneriske leder Harald Haugaard. Hun optræder også i Mellem2gavle, som

Mellem2gavle

Gruppen består af Peter Uhrbrand (violin, cister, guitar), som er kendt for sit arbejde med at bevare Fanø-musikken, Danmarks ældste ubrudte musiktradition. Desuden medvirker Keike Faltings (sang og violin), Claus Carlsen (saxofon, klarinet, fløjte), Kim Holst (bas), Niels Houmand (percussion, diatonisk harmonika) og Ove Søgaard (klaver). De er ikke på folkBALTICA i år.

Kalüün

Det frisisksyngende folkband fra Før bestod af to søskendepar, Keike og Jan Faltings – hun som sanger og på violin og han på mandolin og bousouki – og Dennis Werner på guitar og Dirk Werner på cajon, bodhrán og djembe. Bandet er dannet i 2012 og fik stor succes med albummet 'Spöören.

Foto: Poul Struve Nielsen

er et Fanø projekt med violinisten Peter Uhrbrand som orkesterleder.

“Det er et hyggeligt orkester. Vi spiller alt mellem himmel og jord, fra Fairport Convention til frisisk folkemusik og asturiske sange, det er et mindretal i Spanien med deres eget sprog. Der har været forbindelse mellem Fanø og Før. De har sejlet i de samme skibe. Der er sandsynlighed for, at musikken har lignet hinanden. Vi ved det ikke”, siger Keike Faltings. Når nu hendes bror også spiller folkemusik, og hendes far har skrevet nye digte til gamle viser, så lyder det af en musikalsk familie, hvor børnene nærmest lærte at læse noder, før de lærte om bogstaver. Men det er ikke tilfældet.

“Min mor er egentlig umusikalsk, men hun elsker musik og har altid støttet os. Min far er faktisk musikalsk, men han kan ikke spille et instrument. Jeg kan ikke noder. Jeg har haft violinundervisning, men kun i nogle få år. Når jeg lærer en melodi, lytter jeg mange gange, og det hjælper at se noderne. Da jeg begyndte at spille i projekter, hvor de fleste musikere var uddannede musikere, fik jeg sendt partiturerne. Jeg svarede: ‘Kan I ikke sende en lydoptagelse!’”

“I Kalüün fandt vi noderne til de gamle folkemelodier, som var skrevet ned på noget, der lignede er meget individuel måde. I hvert fald svarede det ikke til det standardiserede nodesystem, vi kender. Vi fik en musikkyndig til at afkode dem for os og lave nogle midi-filer (lydfiler), vi kunne arbejde med. Jeg tror ikke nødvendigvis, de gamle spillemænd kunne noder. Nu til dags kan man jo studere folkemusik, f.eks. på Folkekons (folkemusikkonservatoriet i Esbjerg, red.). Havde jeg vidst, det var muligt, havde jeg måske gået der.”

“Nogle gange fortryder jeg, at jeg ikke har lært mere af den teoretiske del af musikken. Men det er rart i folkemusikmiljøet og folkBALTICA, alle er velkomne uanset baggrund, uanset om man har læst på konservatoriet”, siger Keike Faltings.

Det siger sig selv, at alle uanset baggrund også er velkomne til årets folkBALTICA Festival.

Opera om Franciska Clausen begejstrede

Knap 220 mennesker var til stede, da operaen 'Franciska – Efterbilleder til fremtiden' havde premiere i Folkehjem i Aabenraa. Der var også fyldt op ved den sidste forestilling i Operahuset i København. Og det var en forestilling, der begejstrede de fremmødte.

Af Alexander Leicht Rygaard og Poul Struve Nielsen

Foto: Alexander Leicht/Rygaard/Craefseforeningen

Der var fuldt hus og rungende bifald i Takkeloftet, den lille scene hele oppe under taget i Operahuset i

København, da den sidste strofe var sunget og de sidste rester af kaos var fejlet op fra scenegulvet. Det var også den sidste aften med operaen 'Franciska – Efterbilleder til fremtiden'.

Siden premieren i Aabenraa havde den været rundt i Frederikshavn, Randers, Sønderborg, Odense og på Lolland. Og det har været en stor oplevelse for publikum hele vejen rundt.

Foreningen Opera ved Grænsen kan være stolt af at have sat grænselandet på det kulturelle Danmarkskort.

"Det er ikke en opera om Franciska Clausen. Det er en opera med Franciska Clausen", sagde instruktør Johan Klint Sandberg på Folkehjem i Aabenraa, før forestillingen tog sin begyndelse. Den unge instruktør lovede også, at publikum ville blive udfordret, og det var et løfte, som hurtigt blev indfriet.

Først blev der smidt patroner på scenegulvet, siden en masse skitser, kugler og kubistiske firkanter, som lignede noget fra IKEA, som var umuligt at samle. De blev dog lagt sammen på forskellig vis rundt på scenegulvet og mellem scenen og publikum, og således forandrede scenografien, som især består af reoler, sig, som handlingen skred frem.

Sangen begyndte på dansk, slog over i fransk, var nogle minutter en blanding af fransk og dansk, inden der igen blev sunget igen på dansk.

I sammenligning med en forestil-

ling i den store sal i Operahuset – om den opleves på balkonen eller fra salen, var det meget intimt. Sangerne var tæt på. Nogle gange trådte de ned fra scenen i Aabenraa og stod lige foran publikum, og da der blev plukket et savojkål, fik man bladene smidt i hovedet på de forreste rækker. Der var også øjeblikket, hvor forestillingens fire sangere – Sophie Haagen, Clara Gunge, Jakob Bloch Jespersen og Kira Skov – med hver sin form klistret fast på et lysstofrør bevægede sig helt frem på gulvet. Få centimeter fra første stolerække stod de fire som til en demonstration med form-skiltene i vejret, mens Kira Skov sang: "De kalder det kunst, jeg kalder det for handling". Flere ord om Franciska Clausens virke behøver man vel egentlig ikke?

Hentydninger til værker

Det hjælper på forståelsen at have læst om Franciska Clausens liv og kunst eller at have set den fremragende jubilæumsudstilling 'En Collage – Franciska Clausen i 125 år', som stadig kan ses på kunstmuseet Brundlund Slot, selvom jubilæumsåret var sidste år. Der var således direkte hentydninger til flere af Franciska Clausens værker. For eksempel med stroferne: "Jeg tager en kødhakker og vender den og drejer den". Og hun har også fået et maleri ud af sådan én – og af mange andre genstande – ved at forstørre detaljerne. Hendes temperament forsøges indkredset på mange måder af de fire sangere, som gestalter hende, blandt andet med sætningen: "Jeg kan ikke stoppe nu, billedet sitrer som en vandpyt". Et af hendes mest berømte male-

Fine anmeldelser

"Det skabte en spændende kontrast på scenen, når de utroligt dygtige sangere, mezzosopran Sophie Hagen og sopran Clara Gunge, med deres kraftfulde vokaler blev blandet med de geometriske figurer, patroner og metalfirkanter, der var forestillingens rekvisitter. Deres mimik var ekspressiv og storladet – i øvrigt et modigt valg på Takkeloftets lille scene, hvor det nemt kunne være blevet for voldsomt at overvære på så kort afstand", skrev anmelder Ditte Simone Jelsbak-Rasmussen i mediet 'Scenekanten' efter det afsluttende gæstespil i Operahuset. "Foreningen 'Opera på Grænsen' fortjener al mulig ros for det virkelig store stykke arbejde, det er at få gennemført et projekt som dette fra løst idé til den aktuelle fremførelse. Vi skal glæde os over, at der på denne måde skabes rum for kunstneriske eksperimenter. Vi har alle godt af at blive udfordret", skrev Rigmor Eybye i en anmeldelse i Flensborg Avis efter premieren på Folkehjem i Aabenraa.

rier er 'Skruen', og på et tidspunkt går sangerne rundt med en skruemaskine. De peger også på hinanden med den som med et våben.

Og det skal selvfølgelig også med, at Franciska Clausen levede gennem to verdenskrige og i Aabenraa, som var tysk, da hun blev født, og dansk det meste af hendes liv. Måske ligger der også en lidt skræmmende perspektivering til nutiden, når de synger:

"Verden, som vi ser den, er i stykker. Vi har ansvaret. Men så starter alting forfra".

Premiereaftenen på Folkehjem var noget særligt på grund af bygningens særlige betydning i kampen for Genforeningen, men også fordi der hænger portrætter, hun har malet i Billedsalen, blandt andet af Dronning Ingrid.

Begejstring i Aabenraa

Forestillingen varede en time, og i Franciska Clausens hjemby var der efterfølgende stor begejstring blandt de fremmødte.

En af dem var Sally Schlosser Schmidt, der er museumsinspektør på Brundlund Slot i Aabenraa, som siden efteråret 2023 har haft udstillingen 'En collage – Franciska Clausen 125 år'.

"Det var en stor oplevelse. Jeg har jo gået og kigget på Franciskas billeder, historier og lignende i lang tid, men i aften fik det hele et nyt udtryk. Jeg genkendte mange små elementer hist og her og prøvede undervejs at oversætte dem i mit eget hoved. Det var virkelig sjovt og meget spændende", siger museumsinspektøren. Som eksempel fremhæver hun en scene, hvor sanger Jakob Bloch Jespersen plukker et savojkål. Bladene sender han gennem luften udover scenekanten i retning mod publikum.

"Det oversatte jeg til Franciskas arbejde med madcollagerne. Det var i 70'erne, og den måde, det blev udfoldet på i forestillingen, var meget levende", siger Sally Schlosser Schmidt.

Også Jan Riber Jakobsen (K), borgmester i Aabenraa Kommune, var glad for operaen.

"Jeg er faktisk helt høj lige nu. Jeg har altid drømt om at få finkulturen til Aabenraa, og det her var så flot leveret. Det tager lige et par dage at tygge den igenem", lyder det fra borgmesteren, der selv kan huske Franciska Clausen.

"Jeg husker hende fra min første ankomst til Aabenraa i 1984. Hun gik altid klædt med hat og stod ofte ved pølsevognen. En pæn dame, som jeg bemærkede og

tænkte, at hun lignede én, man burde vide, hvem var. Det fandt jeg så ud af senere. Hun var drevet af at forandre og fik sat sit navn i kunsten, og det glemte vi at anerkende herhjemme. Derfor er jeg som borgmester rigtig stolt over, at vi fik hyldet hende i hele 2024, som var 125-året for hendes fødselsdag".

Genkender farmor

Der var også familie til Franciska Clausen til stede ved premieren.

"Hun var min farfars søster, så jeg er grandnevø eller noget af den stil. Men hun fungerede som min farmor under min opvækst, så jeg har levet mine barndomsår sammen med hende", fortæller Peter Siefert-Clausen, der er formand for Fonden Franciska Clausens Samlinger.

"Når man ser forestillingen her, er det absolut ikke kun de udøvende kunstnere på scenen, der er på arbejde. Det er vi også som tilskuere, fordi der sker virkelig meget. Man bliver blæst bagover, fordi det går stærkt. Men det er vanvittigt interessant at se de forskellige af Franciskas karakterer oppe på scenen, som rammer rigtig plet. Det var fantastisk. Og så var det også en fantastisk afslutning på det jubilæumsår, der har været sidste år", tilføjer han.

Forestillingen trak også besøgende til sydfra.

"Jeg synes, det var en helt fantastisk oplevelse. Der var rigtig mange nuancer i det, og jeg synes, at Kira Skov løftede det helt fantastisk, samtidig med at de andre også var rigtig dygtige. Det var nemt at forstå, også for mig, der ikke kender så meget til opera. Det er også godt at få finkultur ind i de historiske lokaler her i Folkehjem", lød det fra Annette Lind, dansk generalkonsul i Flensborg.

"Jeg synes, det er spændende, at man laver noget alternativt. Nu kender jeg selv en del til historien, da jeg har set flere udstillinger og læst flere bøger om Franciska Clausen. Havde jeg ikke det, havde det nok været svært at følge med. Men det var spændende og anderledes, og jeg kunne godt lide blandingen af operasangen og Kira Skovs mere rå stemme", fortalte Charlotte Falkenberg Sloth, der er dansk præst i Nordvest Pastorat i Sydslesvig.

Men også udenfor grænselandet gik operaen altså sin sejrsgang.

Grænseforeningen er et skib på rette kurs

*Af Alexander Leicht Rygaard og Poul Struve Nielsen
Foto: Alexander Leicht Rygaard*

Thomas Rathlev Henriksen er ved at føle sig hjemme, når han krydser grænsen og befinder sig i Sydslesvig.

Han har holdt møder i Flensborg med en række af Grænseforeningens samarbejdspartnere og været gæst på landsmødet i Sydslesvigs danske Ungdomsforeninger (SdU).

Med et lokalforeningsmøde bag sig er han også ved at kende både medlemmer, medarbejdere og partnere. Og dermed Grænseforeningen og det farvand, foreningen skal navigere i. "Grænseforeningen er et ret stabilt skib, der allerede er på rette kurs", siger han.

Nu står han på broen som den nye kaptajn, der skal føre Grænseforeningen videre i sit arbejde for at støtte det danske mindretal i Sydslesvig og at oplyse danskerne om det dansk-tyske grænseland.

Der er brug for os

Den 44-årige Thomas Rathlev Henriksen tiltrådte stillingen som generalsekretær i Grænseforeningen ved årsskiftet. Han kommer fra en stilling som skole-, kultur- og uddannelseschef i Foreningerne Nordens Forbund, hvor han i en periode også har været konstitueret forbundssekretær.

Han er stadig i en proces, hvor han spørger ind til forhold i

Interview med Thomas Rathlev Henriksen, den nye kaptajn på broen, som ser gode muligheder i den gode blanding af medlemsaktiviteter, projekter og folkeoplysning. Der er mulighed for at udbrede kendskabet til det danske mindretal og grænselandet til alle generationer

Grænseforeningen og mindretallet og arbejder på at blive klogere på lokalforeninger og samarbejdspartnere.

“Det er en stor styrke, at det danske mindretal har brug for os. Når man taler med mindretallets organisationer, er der et behov for os, og det behov bunder i høj grad i, at mindretallet ønsker at være forbundet til Danmark for at kunne udvikle sig”, siger han.

Der er nye udfordringer at tage fat på i Grænseforeningen. Men der er også nogle fællestræk, når man sammenligner den verden, Thomas Rathlev Henriksen kommer fra, og den nye verden, han skal begå sig i fremover.

Den største lokalafdeling i Foreningen Norden er faktisk i Sydslesvig. Og det kan ikke undgå at påvirke, hvor stor betydning det nordiske og især det danske har syd for grænsen.

“Det gør indtryk, at man kan køre hele vejen til Tønning i det sydvestlige Sydslesvig og besøge en skolebygning, hvor der er 57 tilmeldte børn, som bliver undervist i alle fag i dansk, og at der dermed er et tilsvarende antal forældre, som har valgt at sige: Mine børn skal undervises her”, lyder det fra Thomas Rathlev Henriksen om Uffe-Skolen, som den danske skole i Tønning hedder, der altså ligger langt fra grænsen.

“Jo mere, man bevæger sig rundt i Sydslesvig, hvad enten det er til historiske mindeværker som Dannevirke, eller om man bare møder mennesker fra mindretallet, så bliver det tydeligt og gør indtryk, hvordan Sydslesvig rummer en dansk historie og har et aktivt dansk mindretal, som Grænseforeningen jo er sat i verden for at støtte”, siger han.

Men også med hensyn til blandingen af et foreningsarbejde med frivillige og et professionelt sekretariat med projektopgaver – det hele med folkeoplysning som formål – grænser den nye generalsekretærs opgaver op til noget, han kender fra sit tidligere arbejde.

“Det er spændende at arbejde med en forening og

et foreningsliv, der på den ene side har projektvirksomhed og på den anden side medlemmer og med folkeoplysning i midten. Det gælder om at finde balancerne i at være en forening med engagerede medlemmer og et ansvar for at understøtte dem, og samtidig også være garant for at have den projektvirksomhed, hvor man som en del af det folkeoplysende arbejde har andre målgrupper”, siger han.

Sammenhæng er vigtigt

Grænseforeningens nye generalsekretær er bevidst om, at det er vigtigt med sammenhæng mellem arbejdet på de indre linjer med at støtte de mange lokalforeningers medlemmer i deres aktiviteter og den ydre indsats for folkeoplysning om det danske mindretal og grænselandet, især i skoler og på ungdomsuddannelser.

“Tingene skal have en høj kvalitet, før man bliver accepteret af dem, der skal engagere sig i ens tilbud. Så det er vigtigt, at der også hos medlemmerne af foreningen er en forståelse for, at den projektvirksomhed, som sigter mod andre arenaer og målgrupper, rent faktisk understøtter medlemsdelen også”.

“Nogle gange skal vi se på, hvordan projekterne direkte kan understøtte de ting, der foregår ude i lokalforeningerne, men andre gange skal vi også tillade projekter bare at være projekter. Det hele skal bidrage til, at Grænseforeningen fremstår som en stærk og relevant forening”, siger Thomas Rathlev Henriksen. Med sine mange erfaringer fra skole- og uddannelsesverdenen er den nye generalsekretær opmærksom på, at skoler og ungdomsuddannelser er en vigtig indgang til at sikre, at også fremtidige generationer har en viden om historien, grænselandet og at der er et dansk mindretal syd for grænsen.

“Når man som lærer har stået og undervist, og man har været igennem en skoles årshjul, så har man en fornemmelse af de ting, man som lærer skal nå, og de krav og forventninger, der bliver stillet. Den forståelse er ret vigtig i forhold til at kunne udtænke de rigtige løsninger og stille de rigtige materialer og koncepter til rådighed. Når man skal arbejde med folkeoplysning i skolesystemet, så skal man forstå dét. Ellers rammer man ved siden af. Og lærerne har ikke tid til at ramme ved siden af. De skal ramme plet første

gang og ikke bruge alt for meget forberedelsestid på at sætte sig ind i, hvad det er, det drejer sig om”.

Sprog- og kulturmøder

I Foreningerne Norden har han bl.a. arbejdet med at udvikle undervisningsplatforme, som giver lærere mulighed for at arbejde både med et venskabsklasser-system og en online skolechat, hvor eleverne kunne føre stilladserede samtaler med elever i andre nordiske lande – og i Sydslesvig.

“Med de undervisningstilbud, jeg var med til at udvikle, fik vi elever til at møde elever fra andre nordiske lande. Man forholder sig til, hvem man egentlig er, ved på tværs af grænser at skabe sprog- og kulturmøder, som man ikke har noget facit på, men som giver mulighed for at se hinanden og forstå hinanden”. I Grænseforeningen ser Thomas Rathlev Henriksen perspektiver i fortsat at skabe sprog- og kulturmøder med alt fra elevudveksling til elevambassadører, der kommer på besøg. Det er en god måde at få skabt interesse for grænselandet på.

“Man har simpelthen nogle andre muligheder for at være i dialog med børn og unge i en skolekontekst. Man har deres opmærksomhed på en anden måde, end det ofte er muligt i fritidssfæren. Det skal vi udnytte, og det skal vi udnytte klogt. Vi har også brug for at se på, hvordan vi kan udvikle os på det område. Det er allerede et kardinalpunkt for Grænseforeningen at have undervisningstilbud i fokus, også sådan som ressourcerne er fordelt”, siger han.

Thomas Rathlev Henriksen tilføjer, at grundskoler og ungdomsuddannelser er vigtige steder at være til stede, når det handler om at nå ud til en yngre målgruppe end den, Grænseforeningen har i sin medlemsskare.

“Det er derfor, vi skal have den rigtige balance mellem, hvad der er vores projektvirksomhedsindsats, og hvad vi kan understøtte fra sekretariatets side i vores lokalforeninger. Men ved at være til stede i undervisningssammenhæng når vi en bredere og en anden målgruppe”. Thomas Rathlev Henriksen nævner som et godt eksempel på, hvordan det er lykkedes at nå en bredere målgruppe, Grænseforeningens Elevambassadører, som er et samarbejde mellem Grænseforeningen og de to danske gymnasier i Sydslesvig, samt det tyske mindretals gymnasium i Aabenraa.

Elevambassadørerne mødes med især jævnaldrende fra flertalsbefolkningen og fortæller om, hvad det vil sige at være en del af et mindretal.

“Vi sørger for at skabe kontakter hen over grænsen. Vi sørger for, at der er forbindelser til skoler og ungdomsuddannelser i Danmark, og elevambassadørerne kommer ud og holder oplæg. Vi sørger også for, at skoler og ungdomsuddannelser i Danmark kan finde vej til at komme ned syd for grænsen. Der er simpelthen behov for, at vi findes, for at de her forbindelser bliver stimuleret og styrket”, siger Thomas Rathlev Henriksen.

En unik position

Han tilføjer, at det er en styrke for en hvilken som helst arbejdsplads, at der er en efterspørgsel på det, man kan levere.

“Det er for mig en god ting at opleve, at man rigtig gerne vil os i Sydslesvig. Derfor ser jeg det som en styrke, at vi netop også udfylder den position. Alle vil jo rigtig gerne have en form for unik position i en eller anden sammenhæng. Det har vi.”

Han ser det også som en stor fordel, at Grænseforeningen som sådan er en forening, der spiller på flere tangenter.

“Vi har en mulighed for at skabe oplevelser i alle aldre. Fordi vi gerne vil bedrive folkeoplysning. Vi er til stede i grundskolen, vi er til stede på ungdomsuddannelserne, vi er til stede for elever, vi er til stede for lærere, og så er vi til stede med stor kraft i stort set alle dele af landet med lokale arrangementer og initiativer, drevet af lokale kræfters interesse for og kærlighed til mindretallet”, siger Thomas Rathlev Henriksen.

Han erkender også, at der er en mellemgruppe, som Grænseforeningen – lige som andre foreninger – har svært ved at komme i kontakt med.

“Overordnede samfundstendenser er svære at gøre noget ved. Men der er nogle ting, man kan gøre noget ved. Man kan sørge for, at det, man står bag, har kvalitet i sig. Vi har faktisk mulighed for at øve indflydelse. Det betyder også noget i forhold til, om man har lyst til at være medlem af Grænseforeningen. Det er vigtigt at være til stede de rigtige steder, på den rigtige måde og i det rigtige omfang – og at det hele er bundet klogt sammen”.

Som sagt slår Thomas Rathlev Henriksen fast, at

Grænseforeningen er et skib, der allerede sejler.

Med ham som kaptajnen på broen gælder det om at holde kursen og levere en solid indsats både for sekretariatet i maskinrummet og for lokalforeningerne på dækket.

“Grænseforeningen er på stabil kurs, men vi har også forudsætninger for at kunne lykkes bedre. Nu kigger vi alle dele af skibet igennem og ser på, hvordan vi kan omsætte vores gode udgangspunkt til endnu mere. Nogle ting vil givetvis blive justeret og nye greb præsenteret, men i mellemtiden skal vi glæde os over, at vi er en landsdækkende grænseforening, som er til stede både lokalt og på nationalt plan, og som også er tæt på det politiske system. Vi har gode muligheder for at blive hørt, vi kan give vores mening til kende og være relevante”.

Om Thomas Rathlev Henriksen

Thomas Rathlev Henriksen er 44 år, er uddannet lærer fra Aalborg Seminarium og Göteborgs Universitet samt cand.it i Digital Design og Kommunikation fra IT Universitetet. Han kommer fra en stilling som skole-, kultur- og uddannelseschef i Foreningerne Nordens Forbund, hvor han i en periode også har været konstitueret forbundssekretær. Her har han også varetaget rollen som programchef for undervisningsplatformen ‘Norden i Skolen’, der har modtaget international anerkendelse. Thomas Rathlev Henriksen har tidligere været leder for Nordisk Sprogkoordination ved Nordisk Ministerråd og har også varetaget en række tillidshverv i styregrupper, projekter og tænketanke med relation til det nordiske samarbejde.

Stadig aktiv for Sydslesvig

Af Alexander Leicht Rygaard

“Jamen det er faktisk Elses skyld”. Anna-Louise Holste smiler stort og sender en kærlig tanke til sin næstformand, mens hun rækker en tallerken med ostemadder hen over spisebordet i rækkehuset blot få minutter fra den dansk-tyske grænse.

“Jeg flyttede tilbage til Danmark i 2018. Fra Store Vi her til Bov. På det tidspunkt havde jeg i mange år været medlem af Tønder Amts Grænseforening. Men jeg syntes, at der var lidt langt til Tønder herfra, og så fik Else hvervet mig, inden de kunne nå det i Aabenraa”, fortæller hun.

“Der er lidt en kamp om medlemmerne hernede. Alle vil gerne være den største sønderjyske grænseforening. Det er vist stadig Tønder, der kan bryste sig af den titel”, tilføjer hun.

Else er Else Tornbo, næstformand i Grænseforeningen Sønderborg gennem mange år og nuværende 1. næstformand i Grænseforeningens bestyrelse. Og så er hun tidligere skoleleder i Sydslesvig ligesom Anna-Louise Holste.

“Jeg er glad for at være en del af lokalforeningen i Sønderborg. Jeg har også arbejdet i Sønderborg i en

Som lærer og skoleleder tilbragte Anna-Louise Holste mere end 30 år i Sydslesvig. Hun har fortsat tæt kontakt til det danske mindretal gennem sin rolle som formand for Grænseforeningens lokalforening i Sønderborg.

Anna-Louise Holste er læreruddannet fra Kolding Seminarium. Hun har undervist i fagene dansk og engelsk.

periode, så på den måde er der en forbindelse. Og med motorvejen kan jeg være fremme på en halv time”, fortæller Anna-Louise Holste, der blev formand for Grænseforeningen Sønderborg i 2022.

“Jeg havde ikke forestillet mig, at jeg skulle være formand. Men ingen andre havde lyst til at påtage sig det ansvar, og så valgte jeg at træde til. Det har jeg været vant til i mine år som lærer og skoleleder i Sydslesvig. Men da jeg gik på pension, tænkte jeg egentlig, at jeg havde taget min tørn”, tilføjer hun.

“Se, far, det er Skamlingsbanken”

Anna-Louise Holste er født i landsbyen Sønder Stenderup nær Kolding. Fra sin barndom husker hun især den høje bakke uden for landsbyen, hvorfra man

på en solskinsdag kunne se Skamlingsbanken og stedets centrale mindesten, den 16 meter høje Skamlingsbankestøtte, der første gang blev rejst i 1863.

“Min far var meget historieinteressert, så allerede fra en tidlig alder lærte jeg om grænselandets historie og selvfølgelig Skamlingsbankens betydning i kampen for bevarelsen af dansk sprog og kultur. Om sommeren tog vi også på mange ture til historiske steder i Danmark. Ribe, Koldinghus, Løgumkloster og en enkelt gang til Flensborg. Bilen blev pakket med mad, og så var vi afsted i mange timer”, fortæller Anna-Louise Holste.

Hun lærte også om mindretallene i grænselandet, og som teenager var hun på konfirmandtur til den sydslesviske lejrskole Christianslyst.

“Der fik vi virkelig mange grundige historier, for vores præst var meget interesseret i grænselandet. Så jeg har altid haft en stærk bevidsthed om, at grænselandet og mindretallene var noget særligt”, siger Anna-Louise Holste.

30 år i Sydslesvig

Det krævede derfor heller ikke megen overvejelse, da Anna-Louise Holste senere i livet i 1980 flyttede til Sydslesvig og efter nogle år fik mulighed for at få ansættelse som lærer på en dansk skole. Hun begyndte som timelærer i Flensborg og fik senere en fast stilling på Hiort-Lorenzen Skolen i Slesvig. I 1997 rykkede hun så til Nibøl Danske Skole, hvor hun var skoleleder frem til 2015.

“Som lærer og skoleleder var noget af det vigtigste for mig at være en rollemodel også uden for skolen. Jeg var medlem af alle mindretallets foreninger og engagerede mig også flere steder. Det var helt naturligt for mig. Der var nogle opgaver, som skulle løses, og så løser man dem simpelthen. Derfor har jeg også engang ladet mig opstille til amtsstyrelsen for Sydslesvigsk Vælgerforening (SSW), selvom jeg ikke selv var stemmeberettiget i Tyskland”, siger Anna-Louise Holste, der tror, at tiderne har ændret sig i dag.

“Det er min klare fornemmelse, at lærerne og skolelederne i Sydslesvig i dag er væsentlig mere belastede, end jeg var i min tid. Der er mange nye læreplaner og meget mere, der skal nås. Og det går selv sagt ud over det overskud, der skal gøre, at man engagerer sig også efter skolesammenhæng. Jeg har selv to døtre i systemet, en lærer og en pædagog, og de er virkelig trængte”, fortæller lokalforeningsformanden.

Funktionær fra nord

Anna-Louise Holste har i alt tre døtre, hvoraf de to har taget mindretallet til sig, særligt som følge af en opvækst og skolegang i det danske system syd for grænsen. Anna-Louise Holste føler sig dog ikke selv som en del af mindretallet på trods af mere end 30 år i Sydslesvig.

“Jeg kan ikke forklare hvorfor, men jeg vidste hele vejen igennem, at jeg på et tidspunkt skulle hjem til Danmark igen. Og det skulle være så tidligt, at jeg kunne nå at skabe mig et nyt liv. Jeg ville ikke bo resten af mit liv i Tyskland”, forklarer hun.

“Jeg har også altid betragtet mig selv som funktio-

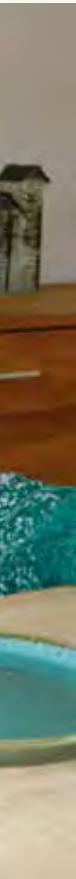
nær nordfra. Mindretallet må være dem, der er født eller opvokset dernede. Men jeg har selvfølgelig støttet mindretallet med alt det, jeg kunne”, tilføjer Anna-Louise Holste.

Grænseforeningen på rette vej

Og Anna-Louise Holste støtter fortsat det danske mindretal gennem sit engagement i Grænseforeningen. Som lokalforeningsformand er hun glad for det arbejde, Mirco Reimer-Elster har gjort i sit første år som formand for Grænseforeningen. Et år, der har budt på et sløjfet slogan, et nedlagt ambassadørkorps og en ny strategiproces.

“Da den forrige ledelse begyndte at tale om Grænseforeningen som en tænketank, og at vi skulle til at blande os i politikken på Christiansborg, så tænkte jeg, at det nok ikke var i den forening, at jeg hørte hjemme. Det var min forståelse, at lokalforeningerne skulle køres ud på et sidespor, og at nye medlemmer skulle optages i landsforeningen i København. Og

Støtte til unge sydslesvigere

Grænseforeningen Sønderborg uddeler hvert år Jens Jessen-prisen til en sydslesvigsk elev, der har udmærket sig ved at være en god kammerat og gjort en indsats for at fremme dansk sprog og kultur. Årets modtager er Lilly Schumacher fra 8.a på Husum Danske Skole. Hun fik overrakt prisen – et diplom og 200 euro – af Anna-Louise Holste, formand for Grænseforeningen Sønderborg, i februar måned.

det var ikke min motivation for at være i Grænseforeningen”, fortæller Anna-Louise Holste.

“Men det er så blevet ændret med Mirco, og jeg synes, han har gjort det rigtig godt. Han har en anden stil. Han er mere bombastisk, og nogle ting bliver sagt direkte. Men jeg må sige, at jeg er meget mere på linje med ham. Grænseforeningens opgave er at udbrede kendskabet til dansk sprog og kultur, specielt syd for grænsen, og det kan jeg kun tilslutte mig 100 procent”, lyder det.

Et lukket Sydslesvig vil være en katastrofe

Anna-Louise Holste medgiver, at den opgave ikke er uden udfordringer. Hun fortæller, at det vigtigste for hende er at skabe møder på tværs af grænsen. Men det er blevet sværere i årene efter coronapandemien.

“I Grænseforeningen Sønderborg har vi tidligere haft to venskabsforbindelser som af forskellige grunde er gledet ud, men vi håber, at vi er på vej til at skabe en ny relation. Der har været positive udmeldinger fra et lokalt distrikt, så vi håber, at den personlige udveksling kommer i gang.”, siger hun.

“Jeg er usikker på, om de sydslesvigske foreninger har en fornemmelse af, hvad der forventes af dem. Der har nok været stor udskiftning i bestyrelserne, og gamle relationer er gået tabt. Men kontakten til Danmark er simpelthen altafgørende for det danske mindretal. Det vil være en katastrofe, hvis Sydslesvig blot lukker sig om sig selv”, siger Anna-Louise Holste.

Hun nævner, at mange af de ar-

rangementer, man i lokalforeningen tilbyder, sagtens kunne laves i samarbejde med en eller flere foreninger i Sydslesvig.

“På den anden side af sommeren har vi en udflugt til den kongelige køkkenhave i Gråsten. Vi slutter med sønderjysk kaffebord, og sådan et arrangement er jo oplagt at lave som en fællesting. Men vi er ikke lykkedes med at få hul igennem til Sydslesvig”, lyder det.

Ellers synes Anna-Louise Holste, at man som lokalforening lykkes godt med mange ting. I begyndelsen af året havde man arrangeret to foredrag om den tyske forfatter Siegfried Lenz, der med et sommerhus på Als havde en stor tilknytning til Danmark. Det var Birgit Christensen, sommerhusnabo til Siegfried Lenz gennem 26 år, der var foredragsholder.

“Et godt arrangement for os er, når der både er et stærkt lokalt islæt samt en dansk-tysk vinkel. I det her tilfælde kender mange Birgit Christensen som en dygtig fortæller. Og med Siegfried Lenz’ mange år i grænselandet, der jo også førte til, at han skrev en bog om det sønderjyske kaffebord, bliver balancen mellem de forskellige ting rigtig god”.

“Men det er kontakten syd for grænsen, som vi allerhelst vil. Ellers bliver vi bare en foredragsforening, og så kan folk lige så godt blive medlem i en anden historisk forening. Derfor er jeg glad for, at vi til juni skal på udflugt og blandt andet besøge en dansk skole og daginstitution. Det bliver spændende”, slutter Anna-Louise Holste.

Medmindre andet er nævnt, er arrangementerne gratis og åbne for alle. Se flere arrangementer på www.graenseforeningen.dk.

SYDDANMARK

Fredericia-Middelfart

8. april kl. 19.00. 3. sal, Fredericia Bibliotek, Prinsessegade 27, Fredericia. Foredrag ved Peter Nejsum, sognepræst ved Brøndby Kirke, der fortæller om sin bog 'Min Morfars hemmeligheder'. Tilmelding til medarrangør Fredericia Bibliotek. Pris: 50 kr.

Fyn

16. maj kl. 08.00 fra Nyborg Toldbodgade/ kl. 8:30 Parkering Syd (Odense Letbane) / 9:00 fra Staurby Skov-rasteplads (Middelfart). Udflugt til Knivsbjerg og Frøslev-lejren. Henrich Jürgensen, Formanden for det tyske mindretal, vil vise rundt. Tilmelding senest 9. maj kl. 09.00 på link www.gf-fm.nemtilmeld.dk/11/. Pris: 700 kr. for medlemmer/800 for ikke-medlemmer.

29. maj kl. 15.00. Torvet, Svendborg. Vi mindes de faldne fra forskellige krige med fanemarch mod Assistentens Kirkegård. Pris: Gratis.

Kolding

28. april kl. 14.00. Vores hus, Kinovej 1, Vamdrup. Forfatter Linda Lassen fortæller om grænselandsskæbner. Tilmelding ved indgangen eller via Koldingbib.dk. Medarrangør: Kolding bibliotekerne, Lokalhistorisk forening Vamdrup. Pris: 75 kr.

23. maj kl. 09.30. Kongeaamuseet Jernbanevej 7, Vamdrup. På rundtur i Lunderskov med udflugt til bl.a. Drabæks Mølle. Vi cykler eller

kører i egne biler. Tilmelding senest 16. maj til Kirsten Wehmüller på tlf. 26 90 95 63 / 40 32 98 87 eller mail: kiw@stofanet.dk. Medarrangør: Lokalhistorisk Forening for Vamdrupegnen. Pris: 55 kr.

Sønderborg

10. april 18.30. Knøs Gård, Hørup. Generalforsamling samt foredrag ved læge Jalil Hariri, der fortæller om sin bog 'Indvandrerens og Holger Danske'. Der serveres brød-torte. Tilmelding senest 3.april til tlf. 23 70 90 55 eller sonderborg@graenseforeningen.dk.

16. juni. Alsion 2, Sønderborg. Tur til Sydslesvig med besøg på en dansk skole og i en daginstitution m.v. Nærmere informationer følger via mail.

Tønder

23. april kl. 19.00. Løgumkloster forsamlingshus, Vænget 28, Løgumkloster. Generalforsamling hvorefter Gitte Hougaard Werner, formand for SSF, vil fortælle om arbejdet omkring det danske liv i Sydslesvig mellem traditioner og nytænkning.

20. maj kl. 19.00. Klægager, Østerende 13, Ballum. Sangaften på Klægager med fællessang og fortælling ved Gitte Fries og Lars E. Christensen, som er henholdsvis kirkesanger og organist. Tilmelding og betaling senest 15. maj til TAG på konto 7970 - 0001027249 eller MobilePay 24 61 97 13 (husk at angive navn ved tilmelding). Pris: 120 kr.

22. juni kl. 09.00. Agerskov skole, Nørregade 17, Agerskov. Sommerudflugt til Sønderjyllands "hjerter". Vi besøger Agerskov Sogn (i egne biler) og hører flere spændende

foredrag om bl.a. forsvarsværket Sikringsstilling Nord og undervisningshjælp til tyske tilflyttere. Tilmelding og betaling senest 10. juni til TAG på konto 7970 - 0001027249 eller MobilePay 24 61 97 13 (husk at angive navn ved tilmelding). Medarrangør: Sydtønder Amt. Pris: 300 kr. (egenbetaling for drikkevarer på Agerskov Kro).

Vejle Vestereg

15. maj kl. 08.30. Parkeringspladsen Kirkegade 3, Bredsten. Forårsudflugt til Christiansfeld, Skamlingsbanken samt Genforenings- og Grænsemuseet med frokost på Skamlingsbankens restaurant. Tilmelding senest 8. maj til rykind@bbsyd.dk eller tlf. 40 26 54 89. Pris: 350 kr. (bedes indbetalt på reg.nr. 0755 konto 3225 667 577).

Aabenraa

26. april kl. 08.00-18.00. Parkeringspladsen ved Folkehjem, Aabenraa. Sydslesvig-tur: Fra Frederiksstad til Tønning, hvor vi bl.a. skal se havnen og Skipperhuset samt opleve det idylliske centrum og tale med lokale sydslesvigere. Tilmelding senest 22. april til jensovergaard49@gmail.com eller sms 40 10 81 42. Pris: 350 kr. for medlemmer, 400 kr. for ikke-medlemmer. MobilePay 4660US el. Bankkonto 7910-0001033763 (Mærke: Sydslesvigtur).

29. april kl. 19.00. Folkehjem, Haderslevvej 7, Aabenraa. Kom til dobbelt foredrag med Henrik Dam Kristensen og Bertel Haarder, der vil fortælle deres synspunkter på Nordens rolle i Europa. Tilmelding på bibliotekets hjemmeside eller link Nordens rolle i Europa | Kulturhuse & Biblioteker Aabenraa. Medarrangører: Sprogforeningen Foreningen Norden Aabenraa, Frederiksklubben, Kulturhuse og

Biblioteker Aabenraa. Pris: 150 kr. (inkl. kaffe og kage).

8. maj kl. 14.30. *Folkehjem, Haderslevvej 7, Aabenraa.* 'Det Grå Guld' arrangement i Billedsalen med besøg fra Jørgen Witte, tidligere borgmester og arkivar ved Landsarkivet i Aabenraa, og Glenn Dierking, arkitekt og mangeårigt byrådsmedlem for SSW. Tilmelding senest 5. maj til flby@syfo el. +49 461 14408-125/126/127 eller jensovergaard49@gmail.com el. sms +45 40 10 81 42. Medarrangør: SSF-Flensborg. Pris: Gratis.

14. maj kl. 10.00. *Pebersmark grænseovergang, Bylderup-Bov.* Kom på besøg hos grænse-landsmanden Uwe Jensen, der har marker på hver side af den dansk-tyske grænse. Tur for +60-mænd. Tilmelding senest 8. maj til jensovergaard49@gmail.com el. sms +45 40108142. Pris: 150 kr. / 20 €. MobilePay 7936BF, bankkonto 7910-0001033763 (mærke: grænse) el. kontant på dagen.

25. maj kl. 10.00. *Christian Lassens Minde Museum, Kupfermühlenweg 4, Jardelund.* Oplev Lassens gård, hvorefter vi tager videre til årsmødepladsen i Flensborg. Husk pas, lidt € og madkurv. Tilmelding senest 20. maj til jensovergaard49@gmail.com el. sms 40 10 81 42.

MIDTJYLLAND

Randers – Mariagerfjord

9. april kl. 18.00. *Fritidscentrets Café, Vestergade 15, Randers C.* Generalforsamling og smørrebrød. Tilmelding senest 2. april til tlf. 27 43 46 53 eller anne.wein49@gmail.com. Pris: 50 kr. (for smørrebrød), drikkevarer kan tilkøbes.

21. maj kl. 19.00. *Spentrup sognegård, Stationsvej 45, Spentrup.* Vi ser filmen 'Tysktime' efter Siegfried Lenz's roman, der handler om oprør, nationalisme og blindhed samt hvordan mennesker bliver onde. Medarrangør: Filmklubben i Spentrup. Pris: 20 kr. (for kaffe)

5. juni kl. 15.00. *Sct. Clemens kirke, Parkboulevarden 15, Randers C.* Vi fejrer Grundlovsdag med grundlovstale af Kristian Kirk, viceforstander Ry Højskole, samt fællessang og tilhørende kaffe og kage. Medarrangør: Sct. Clemens kirke. Pris: Gratis.

20. juni kl. 09.00. *Gasværksgrunden, Jernbanegade, Randers C.* Udflugt til Skamlingsbanken med frokost på Café Skau samt vandretur på egen hånd i området. Tilmelding senest 2. juni til Anne Weinreich, tlf. 27 43 46 53 eller anne.wein49@gmail.com. Pris: 400 kr. (Betales i bussen).

Ringkøbing og Omegn

24. april kl. 19.00. *No Kirke og Sognehus, Lybækvej 3, No, Ringkøbing.* Forårsmøde i No Kirke og Sognehus med aftenandagt og efterfølgende sang ved musikeren Jeanett Ulrikkeholm samt kaffebord. Tilmelding senest 16. april til tlf. 29 26 89 43 eller pmjohannsen@gmail.com. Medarrangør: Grænseforeningen Skjern - Tarm og Videbækegnen. Pris: 140 kr.

24. maj. Dagsbustur til De Syd-slesvigske Årsmøder. Yderligere information og program udsendes snarest muligt, men vi skal til koncert med Spjald-Grønbjerg Musikforenings Spillemandsorkester i Det Danske Hus i Sporskifte. Pris: Følger senere.

Silkeborg-Hammel

24. april kl. 19.00. *Medborgerhuset, Bindsevs Plads 5, Silkeborg.* Foredrag ved Edith Lund, kustode på mindstedet for koncentrationslejr Ladelund, om familiens liv under Nazitiden 1933-1945. Pris: 60 kr. (inkl. kaffe/te og brød).

Skanderborg

7. april kl. 19.30. *Kirkecentret, Skanderup Kirke, Kirkebakken 10, Skanderborg.* Generalforsamling med dagsorden ifølge vedtægterne.

11. juni. Udflugt i "Kaj Munks Fodspor". Yderligere information og program udsendes snarest muligt. Tilmelding til Doris på tlf.: 22 48 64 73. Pris: 500 kr.

Skjern – Tarm og Videbækegnen

24. april kl. 19.00. *No Kirke og Sognehus, Lybækvej 3, No, Ringkøbing.* Forårsmøde i No Kirke og Sognehus med aftenandagt og efterfølgende sang ved musikeren Jeanett Ulrikkeholm samt kaffebord. Tilmelding senest 16. april til tlf. 29 26 89 43 eller pmjohannsen@gmail.com. Medarrangør: Ringkøbing og Omegn. Pris: 140 kr.

21. maj kl. 19.00. *Bork Havn, Hemmet.* Forårstur og besøg på Bork Havn Efterskole, en ordblindeefterskole, hvor vi bl.a. skal høre om efterskolens arbejde med elevernes skrive- og læsevanskeligheder samt om undervisningen i sejlads.

23.-25. maj. Trene hytten, Harkielweg 2, 24963 Tarp, Tyskland. Vi bor i Trene hytten og tager sammen til 'De Danske Årsmøder i Sydslesvig', hvor vi deltager i de forskellige arrangementer rundt i Sydslesvig og møder lokale dansksindede. Tilmelding til bo.trelborg@gmail.com eller 51 92 09 00. Pris: 600 kr.

13. juni kl. 18.00. Egeris Møllehytte, Nørre Vium Vej 68, Videbæk. Kom til en hyggelig grill-aften med fortællinger ved Bente Dahl, god mad og drikke. Tilmelding til bo.trelborg@gmail.com eller 51 92 09 00. Pris: 75 kr.

Aarhus

28. april kl. 19.00. Ellevang Kirke, Jellebakken 42, Risskov. Foredrag ved Rikke Helms, tidl. universitetslektor i Moskva og institutleder i Baltikum og Rusland, om livet med USSR, Baltikum og Rusland, set indefra og udefra. Tilmelding senest 25. april til aarhus@graenseforeningen.dk. Medarrangør: Foreningen Norden Aarhus. Pris: 75 kr.

24.-25. maj kl. 07.00. Ellevang Kirke, Jellebakken 42, Risskov. Fællestur til årsmøderne i Sydslesvig, hvor vi bl.a. vil besøge Flensborghus samt deltage i optøget. Vi overnatter på Jaruplund Højskole. Tilmelding senest 4. april til aarhus@graenseforeningen.dk. Pris: 925 kr. (men afhænger af tilmeldinger og heraf transportvalget).

NORDJYLLAND

Aalborg

7. april kl. 19.00. Vejgaard Bibliotek, Hadsundvej 35, Aalborg. Tidligere provst i Sydslesvig Viggo Jacobsen fortæller om sit arbejde i Sydslesvig, hvorefter der afholdes generalforsamling. Pris: Gratis.

5. maj kl. 19.00. Vejgaard Bibliotek, Hadsundvej 35, Aalborg. Foredraget '1864 – Hvad lærte eleverne?' ved Jens Aage Poulsen, Cand. pæd i historie og samfundsfag samt lektor emeritus, der tager fat i historie-brugen i skiftende tiders skolebøger og læremidler. Pris: Gratis.

Hvetbo Herred

8. maj kl. 19.30. Saltum-Alstrup Sognegård. Generalforsamling med efterfølgende foredrag ved Hans Christian Nielsen om sin tid i Sønderjylland og på Aalborg lufthavn.

SJÆLLAND

Dianalund og Stenlille

23. april kl. 19.00. Degneparken 1, Dianalund. Generalforsamling ifølge vedtægterne. Pris: Gratis.

Guldborgsund

27. maj kl. 14.00. Vestenskovvej 31, Nakskov. Forårsudflugt på Vestlolland med besøg i Knud Hansens Eventyrhave, Bogø pumpestation og Store Riddersborg med historisk fortælling. Turen foregår i egne biler. Tilmelding senest 20. maj til tlf. 22934696 / 50226700 eller tiv65@hotmail.com / zorba@mail.tele.dk. Pris: 150 kr. (inkl. kaffe og kage i gildesalen).

17.-19. juni. 3 dages bustur til Sydslesvig og Helgoland. Yderligere information og program udsendes snarest muligt, men på turen vil der være ophold på Christianslyst og bl.a. en heldagstur til Helgoland.

Lolland

27. maj kl. 14.00. Vestenskovvej 31, Nakskov. Forårsudflugt på Vestlolland med besøg i Knud Hansens Eventyrhave, Bogø pumpestation og Store Riddersborg med historisk fortælling. Turen foregår i egne biler. Tilmelding til tlf. 50226700 eller zorba@mail.tele.dk. Pris: 150 kr. (inkl. kaffe og kage i gildesalen).

17.-19. juni. Opsamlingsrute Nykøbing, Maribo og Nakskov. 3 dages bustur til Sydslesvig og Helgoland. Yderligere information og program udsendes snarest muligt, men på turen vil der være ophold på Christianslyst og bl.a. en heldagstur til Helgoland.

Næstvedegnen

13. maj kl. 13.30. Korsnæbsvej 60, Rødvig Stevns. Guidet tur på Koldkrigsmuseum Stevnsfort, hvorefter vi slutter med kaffe på Traktørstedet Højeruplund. Tilmelding (helst på mail) til kurt.muusmann@gmail.com ellers tlf. 51 25 03 17 efter først til mølle-princippet. Pris: 350 kr.

Sorø

3. april kl. 18.00. Værkerne lokale 111, Frederiksvej 27, Sorø. Generalforsamling, foredrag ved Bent Asmus Straagaard om hedeopdyrkning i Sønderjylland samt ostebord og rødvin. Pris: Gratis (for medlemmer).

18. maj kl. 07.30. 5-dages studie- og oplevelsestur til de nordfrisiske øer og de tidligere kongerigske enklaver i Slesvig med et væld af spændende udflugter og besøg hver dag. Et uddybende program kan findes på hjemmesiden. Tilmelding til Peter Hammer på tlf. 30 11 51 43 eller pha@stofanet.dk. Pris: 7.200 kr. (med enkeltværelsestillæg på 1.698 kr.).

HOVEDSTADEN

Frederiksborg

9. april kl. 19.00. Kedelhuset, Fredensvej 12B, Hillerød. Foredraget 'Drama langs ishavet – på sporet af den glemte krig i Finnmark' ved antropolog Ivan Bæhr. Tilmelding til bent@panikrejser.dk eller tlf. 61 22 92 55. Pris: 30 kr. (inkl. kaffe og kage).

4. maj kl. 19.30. Præstevang kirke, Tamsborgvej 2, Hillerød. 80-året for Danmarks befrielse markeres med gudstjeneste i Præstevang kirke samt musik og relevante tekster. Pris: Gratis.

14. maj kl. 19.00. Kedelhuset, Fredensvej 12B, Hillerød. Generalforsamling og årskavalkade. Tilmelding til bent@panikrejser.dk eller tlf. 61 22 92 55. Pris: Gratis.

15. juni kl. 11.00. Havehuset ved Frederiksborg Slot, Rendelæggerbakken 2, 3400 Hillerød. Udflugt til Bårøghaven ved Frederiksborg Slot. Tilmelding til bent@panikrejser.dk eller tlf. 61 22 92 55. Pris: Spisning i Havehuset efter rundvisning for egen regning.

Hørsholm, Det Grønne Område og Gentofte

19. maj kl. 19.30. Hørsholm Sognegård, Barakstien 2, Hørsholm. Indgang fra Ridebanen. Foredrag ved professor Ove Korsgaard fra Aarhus Universitet, forfatter til bogen 'Nationalstatens Fødselsveer', om Grundtvig, krig og geopolitik. Der serveres sandwich, vin og vand. Pris: 50 kr.

SKAL JERES LOKAL-FORENINGSARRANGEMENTER MED I MAGASINET GRÆNSEN OG MED I ET FYSISK PROGRAM

Så sørg for, at jeres lokalforenings-side på Grænseforeningens hjemmeside er opdateret. Så samler vi alle arrangementerne til magasinet og i et program efter følgende deadline:

Magasinet Grænsen:

Deadline: 5. maj 2025.

Udgivelse: 11. juni 2025.

Lokalforeningsprogram:

Deadline: 1. maj 2025.

Udgivelse: 10. juni 2025.

Vær opmærksom på, at arrangementer, der optræder i kalenderen, kan være afholdt, når du modtager magasinet Grænsen, da distributionen strækker sig over fem dage.

Grænseforeningen
Peder Skrams Gade 5, 2. sal
1054 København K
info@graenseforeningen.dk
tlf. 33 11 30 63

Protektor: Hans Kongelige
Højhed Prins Joachim

Formand
Mirco Reimer-Elster
mre@graenseforeningen.dk

Generalsekretær
Thomas Rathlev Henriksen

Grænseforeningens strategi 2023-28 – "For en åben danskhed"

Grænseforeningen vil:

- Placere grænselandet i hjertet af et åbent Danmark og et åbent Europa.
- Stå vagt om København-Bonn-Erklæringerne.
- Skabe bevidsthed om egen national identitet som udgangspunkt for at sætte mangfoldighed på dagsordenen.

Dette opnås gennem at:

- Oplyse, informere, skabe viden om og forståelse for, hvad danskhed er, herunder hvad det danske mindretal er. Dette skal ske med udgangspunkt i, at såvel danskhed og det danske mindretal findes i mange modeller. Samt at den mangfoldighed i sig selv har værdi.

- Tilvejebringe og kommunikere viden og analyser, der identificerer og belyser grænselandets særlige udfordringer og vilkår, og i forlængelse heraf formulere løsningsforslag, der fremmer forholdene i grænselandet.

Forudsætningen herfor er at:

- Grænseforeningen er en forening, der gennem arrangementer, videndeling og oplysning samler mennesker med interesse for grænselandet og med indsigt i, at grænselandets historie og samtidig er hele Danmarks historie og samtidig.
- Grænseforeningen er en professionel og moderne organisation, der understøtter og udvikler en landsdækkende, medlemsbåret, national forening af frivillige.

Grænseforeningens bestyrelse
Formand: Mirco Reimer-Elster, Glostrup
1. næstformand: Else Tornbo, Sønderborg
2. næstformand: Horst-Werner Knüppel, Skjern

Region Syddanmark
Per Grau Møller, Nr. Lyndelse
Jens Overgaard, Aabenraa
Else Tornbo, Sønderborg

Region Midtjylland
Horst-Werner Knüppel, Skjern
Karen Marie Ravn, Kjellerup

Region Nordjylland
Karsten Frederiksen, Brønderslev
Jørgen Bruun Christensen, Nykøbing Mors

Region Sjælland
Stig Andersen, Næstved
Ruth Villadsen, Sorø

Region Hovedstaden
Steen Skovhus, Ishøj
Erling Rørdam, Hørsholm

Ressourcepersoner
David Nicholas Hopmann
Henrik Becker-Christensen
Peter Bruhn Jepsen

Grænseforeningen Ungdom
Bo Sösemann, København
Birger Fritzsche, København

GRÆNSEFORENINGEN

Foto: Rasmus Meyer, SSF

Jens A. Christiansen stopper

Af Alexander Leicht Rygaard

Det danske mindretals kulturelle hovedorganisation, Sydslesvigsk Forening (SSF), skal have ny chef. Den nuværende SSF-generalsekretær gennem knap 25 år, Jens A. Christiansen, har valgt at gå på pension med udgangen af september, meddeler SSF.

“Såvel personligt som for SSF er tidspunktet meget passende. I samarbejde med den folkelige

ledelse og engagerede medarbejdere er det lykkedes at sætte mange flueben til gavn for SSF, det danske arbejde, båndene til Danmark og forbindelsen til tyske partnere.

Nu giver jeg stafetten videre til et stærkt og synligt Generalsekretariat”, sagde Jens A. Christiansen ifølge en pressemeddelelse ved et møde i SSF’s hovedstyrelse, hvor han meddelte sin afgang.

I oktober 2025 stiller han op som kandidat til præsident i den europæiske mindretalsunion FUEN efter indstilling.